

RAZISKOVALNA NALOGA

Osnovna šola Lovrenc na Pohorju

400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO

DRUGA PODROČJA – UMETNOST

Mentorici in lektorici:

Mateja Žerjav, prof. in

Barbara Rocek Bregar, prof.

Avtorici:

Eneja Prapertnik in

Viktorija Ribič

Lovrenc na Pohorju, 2017

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorici: Eneja Prapertnik, Viktorija Ribič

ZAHVALA

Za pomoč in nasvete pri izdelavi raziskovalne naloge se zahvaljujema mentoricama Barbari Rocek Bregar in Mateji Žerjav. Zahvaljujema se tudi vsem, ki so sodelovali v intervjujih, nam zaupali svoje vtise in z nama razmišljali o gledališču. Posebna hvala vsem Smrk-av-cem, zdajšnjim in bivšim.

Zahvaljujema se staršem za vzpodbude in pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge.

POVZETEK

Za raziskovalno nalogo, ki pripoveduje o gledališču, predvsem tistem našem, šolskem, smo se odločili, ker obe raziskovalki že tretje leto navdušeno ustvarjajo v dramski skupini Smrk-av-ci. Izbrali smo naslov *400 in 13 razlogov za igro*, ki je nastal na podlagi štiristote obletnice Shakespearjeve smrti ter zgodovine samostojnih dramskih predstav na naši šoli.

Gledališče je umetnost, ki je v današnjem času velikokrat zapostavljeno, saj gremo raje v kino ali pred televizijski zaslon. Gledališče marsikdo jemlje le kot stavbo, kjer se odvijajo predstave in dramska dejavnost. V zgodovino slovenskega gledališča se je z zlatimi črkami zapisal Anton Tomaž Linhart, ki je napisal prvo posvetno dramsko delo v slovenščini – Županovo Micko. Zgodovina svetovnega in slovenskega gledališča močno vpliva na sedanost in kulturno raven v naši državi.

Raziskovanje zahteva, da najprej pregledaš literaturo, posebej smo se posvetili življenju in delu Jožeta Petruna in Daretu Ulage, nato pa smo se poslužili drugih raziskovalnih metod; pregledali smo šolsko kroniko in letopis, izvedli intervjuje s sedanjimi in bivšimi člani dramskega krožka, za mnenje o krožku smo povprašali mentorice, tehničnega sodelavca in tudi ravnateljico naše šole. V času raziskovanja smo se poglobili v posamezne predstave in iz letopisov povzeli kratke predstavitve šolskih iger. Zbrali smo besedila teh dramskih iger, fotografije in DVD-zapise, jih razvrstili in jim namenili poseben prostor v šolski knjižnici. V Lovrencu na Pohorju živi profesionalni igralec Oskar Kranjc, ki si je vzela čas in nam približal življenje in poglede diplomiranega igralca. Prav tako smo naredili intervju z Darkom Žerjavom, ki šolski skupini piše dramska dela, izvedli pa smo tudi, da je njegovo delo bilo objavljeno v *Šepetki*. V Lovrencu imamo mladega nadobudnega stopisca, ki skrbi za kulturno prireditve Miklavževanje in piše predstave na to temo. Poudariti je treba, da Smrk-av-ci že nekaj let pripravijo predstavo, posvečeno slovenskemu kulturnemu prazniku in Prešernu, ki je zelo, če ne najbolj, pomemben za slovensko umetnost in kulturo.

Mnenja smo, da je sodelovanje v dramski skupini nekaj najbolj »carskega«, kar se ti lahko dogodi v času obiskovanja osnovne šole.

Ključne besede: gledališče, dramatika, gledališka dejavnost v Lovrencu na Pohorju, Jože Petrun, šolska dramska skupina, Smrk-av-ci

Kazalo vsebine

1. UVOD	4
2. TEORETIČNI DEL.....	8
2.1. Gledališče	8
2.2. Dramatika	9
2.3. Dramski pojmi	9
2.4. Potek dela v gledališču	11
2.5. Kratka zgodovina gledališča.....	12
2.5.1. Gledališče v antični Grčiji in Rimu.....	12
2.5.2. Gledališče v srednjem veku	13
2.5.3. Renesansa v Italiji	13
2.5.4. Elizabetinsko gledališče.....	14
2.5.5. Zlati vek v Franciji.....	14
2.5.6. Gledališče v Nemčiji.....	15
2.5.7. 19. stoletje	15
2.5.8. Sodobno gledališče	15
2.5.9. Eksperimentalno gledališče	16
2.5.10. 2. polovica 20. stoletja	16
2.6. Zgodovina gledališča v Sloveniji	17
2.6.1. Začetki.....	17
2.6.2. Županova Micka	17
2.6.3. Dramatično društvo.....	17
2.6.4. Ljubljana, Maribor, Trst.....	17
2.6.5. Molk gledališč.....	18
2.6.6. Poklicna in neodvisna gledališča, komercialno gledališče	18
3. EMPIRIČNI DEL.....	20
3.1. Jože Petrun.....	20

3.2. Dare Ulaga	22
3.3. Gledališko ustvarjanje po Jožetu Petrunu – intervju z Ireno Kušar	25
3.4. Kaj pripovedujeta šolska kronika in letopis	27
3.4.1. Prešeren je bil prešeren mož	28
3.4.2. Romeo in Julija	28
3.4.3. Evolucija	29
3.4.4. Čarovnik iz Oza	29
3.4.5. Briljantina	30
3.4.6. Jezernik	31
3.4.7. Don Juan – Iskrice ljubezni.....	32
3.4.8. Šmeksi ljubezen	33
3.4.9. Gospod Volk in kozlički	35
3.4.10. Mali Jezernik in Lovrenčki in Varuh poslednje vrtnice.....	35
3.4.11. Krastača in Kaj mi je?.....	37
3.5. In oskarja dobi ... Oskar Kranjc.....	40
3.6. Izpod peresa Darka Žerjava	42
3.7. Ave ... Gaj Herman	46
3.8. Ves svet je oder, in vsi možje in žene zgolj igralci ... Kaj menijo Smrk-av-ci	47
3.8.1. Četrtošolci	47
3.8.2. Petošolci.....	48
3.8.3. Šestošolci	49
3.8.4. Sedmošolci.....	50
3.8.5. Osmošolci	50
3.8.6. Devetošolci	51
3.8.7. Bivši Smrk-av-ci	51
3.8.8. Mentorji.....	53
4. ZAKLJUČEK.....	55

5. VIRI IN LITERATURA	58
6. PRILOGE	60

Kazalo slik

Slika 1: Kulturni dom Jožeta Petruna.....	22
Slika 2: Jožef Petrun.....	22
Slika 3: Dare Ulaga	24
Slika 4: Erazem in potepuh	24
Slika 5: Evolucija - gledališki list	29
Slika 6: Čarovnik iz Oza	30
Slika 7: Brilljantina	31
Slika 8: Jezernik	32
Slika 9: Don Juan - Iskrice ljubezni	33
Slika 10: Šmeksi ljubezen	34
Slika 11: Gospod Volk in kozlički	35
Slika 12: Mali Jezernik in Lovrenčki	36
Slika 13: Varuh poslednje vrtnice	37
Slika 14: Krastača.....	38
Slika 15: Kaj mi je?.....	39

1. UVOD

*Ne bom več pravil vam naprej, saj igra je, da gleda se prevzeto,
v ljubezni svet popeljeta lepa mladenka vas in mlad igralec,
jaz samo na kratko zmotil sem vaš čas, sitni napovedovalec,
ko zadnji zastor pade, naj srce vam bo z ljubeznijo prežeto.*

(Darko Žerjav: Šmeksi ljubezen)

Za raziskovalno nalogo, ki pripoveduje o gledališču, predvsem tistem našem, šolskem, sva se odločili, ker obe raziskovalki že tretje leto navdušeno ustvarjaja v dramski skupini Smrk-avci. Po dolgem premišljevanju o naslovu raziskovalne naloge sva izbrali naslov *400 in 13 razlogov za igro*. Naslov je nastal na podlagi štiristote obletnice Shakespearjeve smrti (400) ter zgodovine predstav na naši šoli pod okriljem učiteljic Barbare Rocek Bregar in Mateje Žerjav (13). Na najino raziskovalno delo gledava predvsem z zornega kota igralk šolske dramske skupine, malo tudi režiserk, scenaristk, dramaturginj ..., ki želiva še bolj podrobno spoznati gledališče in njegovo delovanje. Ustvarjanje v gledališču je za naju širok pojem, skoraj način življenja, v katerem se lahko sprostita in pozabiva na osebne probleme ter uživava v dobri družbi prijateljev. Poklicno delo v gledališču je najbrž bolj zapleteno kot biti amaterski igralec v šolski gledališki skupini, občutki in strast do teatra pa najbrž precej podobni. Biti gledališčnik, profesionalni ali amaterski, od človeka zahteva, da vložiš velik del sebe. Najljubši poklic, vezan na gledališče, nama je seveda igralec, saj to, da igraš in se pokažeš na odru kot nekdo drug, da oživiš nekoga drugega, šteje največ.

Pionir gledališča na Slovenskem je Anton Tomaž Linhart, ki je prevedel in priredil tuja dramska dela, da so ustrezala slovenskemu človeku. Prva Micka je bila kar njegova žena, a gledališče, tisto pravo, posvetno, se je rodilo tudi za nas, Slovence. Najbrž je težko biti prvi, orati ledino, se pa zato vpišeš v zgodovino in žanješ hvaležnost od mnogih naslednjih generacij, tudi od naju, ki sedaj piševa tele vrstice. So pa si Linhart in sodobni umetniki, vključno s skromnimi mladimi gledališčniki na OŠ Lovrenc na Pohorju, podobni v temeljnih vprašanjih; katere zgodbe pripovedovati, kako prikazovati, kaj sploh sporočiti gledalcem, kako ustvariti, kje dobiti ekipo, ki bo poskrbela za vse ... So pa to sladka vprašanja, ki poganjajo umetniško kri vse od grških in rimskih teatrov, preko Shakespearjevega gledališča, sodobnega, eksperimentalnega gledališča do današnjih odrov. In kje smo danes, v dobi postmodernizma? Prepričani sva, da ni kapital tisti, ki poganja to kri naprej, ampak navdušenje, veselje do ustvarjanja, nastopanja, pa čeprav le v dramski skupini majhne podeželske šole. Naša dramska skupina ima za seboj že kar

nekaj let delovanja in tudi uspehov, kar pomeni, da moraš biti dober, da se sploh prebiješ v ekipo. In potem so še tukaj pričakovanja gledalcev, ki so seveda odvisna od skupine ljudi, ki te gledajo. Lahko so veseli ali zateženi ljudje, ki te spremljajo in pričakujejo vedno več. Večji kot je sloves in bolj kot hvališ predstavo, večja so pričakovanja občinstva, s tem pa navsezadnje tudi pridobiš na ustvarjalni rasti.

Zdi se, da v Sloveniji ne cenimo dovolj umetnosti, tudi gledališča. Vsi smo že bolj navajeni obleči se v pižamo, se zlekniti na kavč in pogledati dober hollywoodski film, gledališče je obrobna stvar in ga večina jemlje kot dodatek k proslavam, vsaj tukaj pri nas. Ljudje v Lovrencu slabo poznajo gledališko dogajanje, vedo samo to, da vsako leto ob Prešernovem dnevu učenci osnovne šole obeležimo slovenski kulturni dan z gledališko predstavo, ki jo premierno zaigramo zjutraj za osnovnošolce in jo zvečer ponovimo za občane. V Lovrencu bi potrebovali gledališko skupino, v kateri bi lahko sodelovali tudi odrasli gledališki navdušenci, skupina bi bila velik doprinos h kulturnemu dogajanju v kraju, uvrstila bi ga na gledališki zemljevid. Pekre pri Mariboru so le lučaj v stran, pa so nam znane predvsem zaradi Festivala komedije Pekre, ki se vsako pomlad tam odvija. Želiva si, da bi tudi Lovrenc bil znan po kakšnem podobnem festivalu.

Gledališče ima svojo dušo, igralci pa so njegovo srce. V šolski gledališki skupini, kjer tudi sami igrava, je na kratko povedano zakon. Vaje potekajo od oktobra, da na Prešernov dan uprizorimo kar se da v redu predstavo. Tako kot uživava na dramskih vajah, ne uživava nikjer drugje. Odlični soigralci, torej dobra družba, odlično vodstvo, smeh in sprostitvev, kar omogoča, da pobegneš od vsakdana in se prepustiš igralskim vodam in zaplavaš po oblakih, ki jih sam gradiš. Sam odločaš, kakšen odnos boš imel do soigralcev in do vseh drugih, ki pomagajo ustvarjati predstavo, za skupen cilj pa je potreben trud vseh sodelujočih. V naši dramski skupini z odnosi nimamo težav, saj smo kot ena velika družina, ki na odru pokaže videnje sveta, ki smo ga oblikovali od prve vaje dalje. Gledališke predstave spadajo v gledališča, včasih pa tudi v ustanove, ki so gledališču podobna. Smrk-av-ci uprizarjamo svoje dramske predstave v Kulturnem domu Jožeta Petruna tukaj v Lovrencu, ki sicer ni gledališče, ima pa oder. Jože Petrun je bil lovrenški umetnik, ki je večino svojega življenja posvečal glasbenemu področju, a je preizkušal tudi gledališke vode, hvaležni sva, da lahko kar nekaj vaj opravimo na odru doma, ki nosi njegovo ime, najboljše pa je seveda na dan pred slovenskim kulturnim praznikom, ko se na tem odru zadnjih nekaj let dogodi premiera nove dramske stvaritve Smrk-av-cev.

V raziskovalni nalogi smo se ukvarjali z naslednjimi raziskovalnimi vprašanji, na podlagi katerih smo postavili hipoteze.

V₁ Kakšna je gledališka podoba preteklosti Lovrenca na Pohorju, ali je naš kraj povezan s kakšnim znanim gledališkim imenom?

H₁ V kraju ni dramske skupine, tudi v preteklosti je ni bilo, kraj je znan po glasbenikih.

V₂ Kakšne so gledališke sledi na naši osnovni šoli?

H₂ Z gledališko ustvarjalnostjo so se na šoli vedno ukvarjali, vendar v manjši meri, le po drobcih.

V₃ Kakšna je podoba šolske dramske skupine v zadnjih 13 letih, odkar deluje?

H₃ Od ustanovitve je dramska skupina vsako leto uprizorila novo, avtorsko dramsko igro.

V₄ Kako posamezniki, amaterski in profesionalni, vplivajo na gledališko ustvarjanje v kraju oz. na šoli?

H₄ Profesionalnih gledaliških igralcev v našem kraju ni. Na gledališko ustvarjanje v kraju vplivajo amaterski navdušenci.

V₅ Kaj Smrk-av-cem pomeni biti del dramske skupine, kaj jim pomeni umetniško izražanje?

H₅ Biti del dramske skupine ni samo biti kul, ampak pomeni tudi osebni napredek in zorenje, neizmeren razvoj ustvarjalnosti in tkanje močnih prijateljskih vezi.

Pri raziskovalni nalogi uporabljamo naslednje metode raziskovanja.

- Teoretični pregled literature in virov, ki se nanašajo na gledališke in dramske pojme, na svetovno in slovensko zgodovino gledališča.
- Pregled šolske kronike, s katerim ugotovljamo gledališke sledi na naši šoli v zadnjih dvajsetih letih.
- Pregled šolskih letopisov, s pomočjo katerih predstavimo 13 gledaliških del, ki smo jih postavili na oder od začetkov šolske dramske skupine in ustvarjanje arhiva dramskih besedil, filmskih zapisov in fotografij.

- Intervju, in sicer s profesionalnim igralcem, avtorjem dramskih del, amatersko igralko, ki je sodelovala v krajevni dramski skupini v preteklosti, z mladim ustvarjalcem Miklavževih predstav.
- Zbirnik vtisov, s katero ugotavljamo, kaj o šolski dramski skupini menijo sedanji in nekdanji člani Smrk-av-cev.

Raziskovalna naloga je sestavljena iz šestih poglavij, in sicer uvoda, v katerem predstavimo izhodišče in namen naloge ter opredelimo hipoteze. Sledi teoretični del, v katerem opredelimo temeljne teoretične pojme. Empirični del je razdeljen na več delov. Prvi del predstavi dva znana imena, ki sta povezana z gledališko umetnostjo in z Lovrencem, sledi pogled v preteklost z intervjujem amaterske igralko, ki je igrala v krajevni dramski skupini, in pregled šolske kronike. Naslednji del ponuja zbir in kratek opis trinajstih dramskih del, ki so bila odigrana v izvedbi šolske dramske skupine. Sledijo intervjuji z Oskarjem Kranjcem, profesionalnim igralcem, Darkom Žerjavom, avtorjem dramskih besedil, in Gajem Hermanom, najstnikom in navdušencem nad likom Miklavža, ki pripravlja predstave na to temo. Na konec empiričnega dela postavljamo zbirnik vtisov Smrk-av-cev, sedanjih in nekdanjih članov šolske dramske skupine. V zaključku povzamemo ugotovitve, v zadnjih poglavjih pa navajamo vire in literaturo ter prilagamo zbir vseh dramskih besedil, filmskih zapisov in fotografij.

2. TEORETIČNI DEL

2.1. Gledališče

Gledališče čisto po svoje živi.

Ko vzide večer, odpre čarne oči,

pomigne s plakati nad vrati

in svojim gledalcem sporoči,

kaj namerava na odru igrati.

(Bina Štampe –Žmavc: Gledališče)

gledališče -a s

1. dejavnost, pri kateri igralci ali drugi nastopajoči igrajo vloge, prikazujejo (fiktivno) dramsko zgodbo, delujejo in se izražajo s svojim telesom pred neposredno navzočimi, sodelujočimi gledalci (Gledališki terminološki slovar [online, 3. 2. 2017])

Gledališče je oblika umetnostnega uprizarjanja načrtovane ali sproti nastajajoče vsebine, namenjena gledanju, odvija se v živo pred očmi gledalcev. Sestavljeno je iz igralcev, ki se vživljajo v vloge, prostora, svetlobe ter opreme. Pomembno vlogo v gledališču imajo tudi gledalci, svet oz. širši prostor, v katerem gledališče deluje, zadnji deležnik pa je čas. Vsi ti sestavni deli gledališča so med seboj v dejavnih odnosih. (Lukan, 2003:11)

Poznamo različne vrste gledališča. Dramsko gledališče je gledališče kot tako, zgodbe nam pove, plesno gledališče nam zgodbo pričara skozi ples (balet). Besedno gledališče se izraža z besedilom, ki ga je napisal dramatik, nebesedno gledališče se izraža z mimiko in zvoki, ki niso besede. Lutkovno gledališče je namenjeno predvsem otrokom, a tudi odraslim, v njem pa nastopajo lutke, ki jih oživljajo igralci oz. animatorji. Glasbeno gledališče izkorišča glasbo in petje, vanj štejemo muzikal, kabaret, variete, café-teater, v opernem gledališču pa izvajajo opere in lahkotnejše operete. (Lukan, 2003:15)

Gledališka uprizoritev lahko uprizarja zgodbo, izsek iz zgodbe ali zaplet, nepovezane koščke zgodbe ali pa osnovni položaj oziroma situacijo ali zamisel brez besed. Replika je najkrajši sklenjeni del besedila ali igralčevega govora, pomemben pa je seveda uprizoritveni koncept ali uprizoritvena zamisel, ki ji sledijo vsi sodelavci pri pripravi uprizoritve, je delo režiserja, ta pa je ne more izpeljati brez tesnega sodelovanja s svojimi sodelavci in igralci. Zamisel je skrita v

odgovoru na vprašanje: Kaj nam je hotela predstava in njeni ustvarjalci povedati?
(Lukan, 2003:16–17)

2.2. Dramatika

Gledališče velikokrat zamenjujemo z dramatiko, toda drama še ni gledališče, gledališče brez drame pa je gledališče. Na pojem drame se vežejo še pojmi dramsko besedilo, dramatično, dramaturgija ... Kaj sploh je drama? Drama je velikokrat kar kratko poimenovanje za gledališko ustanovo ali celo zgradbo, v vsakdanjem pogovoru pa je drama vsak dogodek, za katerega je značilen potek, poln sporov in nasprotij ter poudarjeno napet. V tem kontekstu pa je drama literarno delo, napisano v dramski tehniki, namenjeno gledališki uprizoritvi. Značilni so dramski dialog in razdelitev besedila med dramske osebe, besedilne in uprizoritvene opombe, razčlenjenost na dejanja in prizore ... Dramaturgija je veda o pravilih, po katerih je zgrajeno dramsko besedilo. Dramaturgija lahko rečemo tudi celotnemu dramskemu delu ali opusu kakega dramatika. (Lukan, 2003:19)

2.3. Dramski pojmi

Dramska literatura pozna tri temeljne zvrsti, in sicer tragedijo, komedijo in dramo. Iz njih se da izpeljati oziroma sestaviti različne dramske žanre: burko, burlesko, bulvarsko komedijo, farso, grotesko, melodramo, muzikal, pastoralo, poetično dramo, satiro, tragikomedijo, veseloigro ...

Od vseh dramskih pojmov najprej pomislimo na dialog, pogovor med dramskimi osebami, ki izražajo svoja mnenja in stališča. Izmenjava stališč lahko poteka ali kot neobvezen klepet ali kot napet besedni spopad. Monolog ali samogovor pa je govor ene same osebe, ki ni namenjena sogovorniku, temveč se oseba pogovarja sama s sabo in razmišlja ter izpoveduje svoja stališča.

Didaskalija je dramatikova režijska ali uprizoritvena opomba, ki zajema pojasnila v zvezi z dramskim dejanjem ali razpoloženjem oseb in ni namenjena govorjenju, temveč boljšemu razumevanju dejanja.

Drama se pojavlja v različnih oblikah, pri drami pač moramo vedeti, da je povezana z gledališčem in je stoletja nudila dobro izhodišče gledališču in igri. Drama je literarno delo, ki ga lahko tudi samo beremo (t. i. bralne drame), vendar je v celoti izpolnjeno šele z uprizoritvijo. Gledališče uporablja dramo na različne načine, lahko jo uprizori dobesedno, kot je napisana, lahko jo prilagodi svojim potrebam, lahko jo uporabi le kot scenarij in se besedilu povsem odpove, lahko pa besedilo ustvarja kar sproti in ga šele kasneje napiše kot dramsko besedilo.

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Dramatičnost je lastnost drame, ki njene elemente postavlja v napeto razmerje. Drama, v kateri ni spora ali napetosti, je slaba drama oziroma sploh ni drama, temveč lirična izpoved ali prozna pripoved. Dramatizacije je priredba nedramskega (proznega, pesniškega ...) besedila v dramsko obliko z dramatično napetostjo. (Lukan, 2003:26–29)

dramatúrški lók -ega -a m

stopnjevanje in upadanje napetosti v dramskem dogajanju

(Gledališki terminološki slovar [online, 3. 2. 2017])

Dramaturški lok je sestavljen iz razpostave ali ekspozicije, kjer spoznamo nastopajoče in to, za kar v drami pravzaprav gre, zapleta, kjer se nekaj zgodi, zaplete, vrha, kjer se dogajanje zaplete tako močno, da poti nazaj ni in je dramatična napetost največja, preobrata, ki spremeni potek drame, ta lahko pripelje do katastrofe ali pomiritve.

Dramaturg je gledališki sodelavec, ki besedilo razčleni na sestavne dele, jih opiše in nato ponovno sestavi v dramaturški razčlembi ter predstavi igralcem in režiserju.

Kraj dogajanja ali prizorišče ter čas dogajanja se izrazita s sceno in igralci in včasih z napovednikom za predstavo. Način pripovedi je to, kako poteka dialog, ali gre za dialog ali monolog, kako se igralci pogovarjajo. Dramske osebe so lahko glavne ali stranske. Vsaka oseba ima drugačen značaj, način govora, kako se odzove na situacijo in kako se giblje po odru. Dogodek, ki se zgodi, ima glavni motiv in stranske motive ter spor ali konflikt. Gledališka uprizoritev je postavitve dramskega ali kakršnega koli besedila oziroma predloge na oder. Prvi uprizoritvi domačega besedila pravimo krstna, tujega pa praizvedba. Uprizoritvi lahko rečemo tudi predstava, vendar ta izraz raje uporabljamo za ponovitve, ki sledijo prvi uprizoritvi ali premieri.

(Lukan, 2003:32–35)

drámski konflíkt -ega -a m

idejni, etični, čustveni spor, spopad med dramskimi osebami v dramskem dogajanju kot temeljna sestavina evropske dramatike

(Gledališki terminološki slovar [online, 3. 2. 2017])

2.4. Potek dela v gledališču

Gledališče je sestavljena umetnost, ob elementih, ki so bistveni za nastanek gledališke predstave, se pojavljajo t. i. drugotni ali sekundarni elementi, torej likovni, glasbeni, plesni in še kakšni. Scenografija je oprema odrskega prostora, ki jo sestavljajo scenski elementi, urejeno odrsko ozadje, rekviziti, pa tudi odrska osvetljava, čeprav je zanjo po navadi zadolžen oblikovalec luči. Kostumografija je zamisel in izvedba odrskih oblačil igralcev, šminka in maska spreminja igralčev obraz in kožo, daje mu lasuljo ali brke in brado, lahko pa ga tudi samo tenira, da se od njegovega obraza ne odbija svetloba reflektorjev. Glasbena oprema je avtorsko delo, ki ga opravi skladatelj, ali izbor že obstoječe glasbe. Njena naloga je, da podkrepi dramsko delo, dramatično poudari dogajanje na odru ali pa iz ozadja podloži prizore. Koreografija je urejanje odrskega gibanja in razporeditev igralcev na odru, kadar je treba na odru plesati in tudi takrat, kadar gre za nenaravno gibanje, za stilizacijo določenih prizorov. Postopek stilizacije se v gledališču velikokrat uporablja, pomeni pa nekoliko poenostavljeno prikazovanje resničnosti, dogodkov ali oseb, brez odvečnih podrobnosti, vendar pa v bistvenih značilnostih. (Lukan, 2003:38–39)

Že antično gledališče je vsebovalo vse, kar je potrebo za nastanek gledališke igre; polkrožno prizorišče, ozadje, gledalni prostor ali avditorij za občinstvo, svetlobo, zvočnost ali akustiko. Vsa gledališča v zgodovini so sledila antičnemu vzoru. Kasneje se je gledališče preselilo na trg ali v posebej namenjen dvorano. Ta je razdeljena na oder, ki je prvenstveno namenjen nastopanju, in na avditorij, ki je namenjen gledalcem. Leži nasproti odru, lahko oder obdaja, raste nad njim v nadstropja ... Mejo med odrom in avditorijem imenujemo rampa, to je nevidna ločnica med predstavo in gledalci, ki jo igralci prestopijo samo v izjemnih primerih (npr. happening, pri katerem so igralci pomešajo med občinstvo, performans). (Lukan, 2003:43)

perfórmans -a tudi performance -a [perfórmans] m (ang. performance *predstava*)

od 60. let 20. stol. naprej nastop, dogodek, v katerem nastopajoči z uporabo lastnega telesa, prvin različnih umetnosti, novih tehnologij raziskujejo nastajanje umetniškega dela, družbene, politične pojave, lastno življenjsko zgodbo, odnos do lastnega telesa

(Gledališki terminološki slovar [online, 3. 2. 2017])

Kdo vse še sodeluje v gledališču? Ob poklicih in dejavnostih, ki so bili že omenjeni, moramo predstaviti še nekaj pomembnih ustvarjalcev. Režiser je poleg igralcev najpomembnejši ustvarjalec v gledališču. Po njegovi uprizoritveni zamisli ali ideji dramsko delo v prostoru

zaživi kot odrska uprizoritev. Režiser vodi študij uprizoritve, pri čemer si pomaga z režijsko knjigo, uprizoritev poteka pod njegovim vodstvom, odgovoren je za usklajeno delo vseh sodelavcev, navadno je avtor gledališke uprizoritve. Dramaturg je najožji režiserjev sodelavec, saj pozna celotno besedilo, njegovega avtorja in uprizoritveno zamisel, skrbi, da je predstava dramaturško dobro zgrajena, napiše pa tudi članek za gledališki list. Inspicient ali vodja predstave skrbi za to, da se predstava nemoteno odvija, lektor ustvarja govorno podobo predstave in bdi nad pravilno izreko.

V gledališču so za uprizoritev predstave pomembni bolj ko ne vsi uslužbenci. Gledališče predstavljajo uprava gledališča (direktor, umetniški vodja, administracija, organizator programa, vodja stikov z javnostmi, producent), umetniški ansambel (stalni režiser, dramaturg, lektor, scenograf ali kostumograf, igralci, vodja prestave, šepetalke), tehnična ekipa (tehnični direktor, odrski mojster, tehnični delavec, rekviziter, čistilka, lučni vodja, tonski mojster ...) ter ostali sodelavci (vratar, blagajnik, vodja skladišča kostumov, arhivar, biljeterji, vodja bifeja). (Lukan, 2003:58)

Najpomembnejši v gledališču pa so seveda igralci, saj če njih ne bi bilo, ne bi bilo predstave, ki navduši gledalce. Igralec se mora v vlogo vživeti in pokazati svoja čustva, biti nekdo drug, tudi če mu vloga ni všeč.

2.5. Kratka zgodovina gledališča

2.5.1. Gledališče v antični Grčiji in Rimu

Začetki gledališča segajo daleč v preteklost, izvira iz verskih obredov, ampak gledališče danes določajo trije elementi: igralci, ki pojejo ali govorijo, konflikt, ki se razkrije v dialogu in občinstvo, ki je čustveno vpleteno v dogajanje. Sodobno gledališče lahko najdemo v ditirambu, ki ga je pelo 50 pevcev po 5 iz vseh atiških plemen ob oltarju boga Dioniza. Ta čaščenja so se razvijala do popolnosti grških tragedij, ki so značilne za Atene klasične dobe. Tudi iz iger je razvidno širjenje obzorja ditirambov, ki so na začetku opisovali samo čaščenje boga Dioniza, kasneje pa tudi polbogove in junake. Vsebina grških iger je bila vsem znana, saj se je stalno ponavljala, predstavljala pa je del njihove kulture in verske dediščine. Gledalce je zanimala kvaliteta igralcev in njihov pristop ter variacija na znano temo. Gledalci so radi gledali norčije satirov, ki so bili Dionizovi sovražniki, saj so predstavljali posebno doživetje. Prav iz njihovega spakovanja in surovih robotih šal drugih vaških praznovanj so se razvile prve gledališke komedije. V rimskem gledališču ni bilo več zbora. Oder je bil zgrajen na ravnih tleh v dveh

nadstropjih, bil je zelo velik, okrog njega pa so bile postavljene klopi, za njim je stal izpopolnjen proscenij. Iz mnogih poslikanih vaz lahko razberemo, kako se je razvijal visoki podij s panoji in zavesami in kako groteskno kostumirani in pretirano komični so bili igralci mima, ki so uprizarjali predelave grških tragedij. Najznamenitejši dramatik te dobe so bili Ajshil, Sofokles, Evripid, Plaut in Terenc. (Hartnoll, 1989:11–23)

2.5.2. Gledališče v srednjem veku

Srednjeveška liturgična drama je nastala iz krščanske liturgije, zlasti iz velikonočnih praznikov, saj je središče krščanskega leta Kristusovo vstajenje. Razvoj je bil počasen in neenakomeren. Na začetku so bile liturgične drame napisane tako, da so v njih nastopali samo duhovniki in dečki iz cerkvenega zbora, ker pa so sčasoma dodali druge prizore, so rabili tudi druge igralce, to so pa bili le moški. Nastopi so bili vedno daljši, vedno več je bilo nastopajočih, zato so tudi rabili več prostora. Plan je bil v majhnih ali velikih odrih vedno enak. Če gledamo iz stališča duhovnika, so bila na desni nebesa, na levi pa pekel. Srednjeveška gledališča so imeli dolgo za primitivna in preprosta, toda preprosta so bila samo v svojih začetkih. Preprostost se je končala, ko je dramska igra izšla iz rok duhovnikov. Uradne zgodbe srednjega veka so bile zgodbe iz Svetega pisma in moralitete (*Slehernik*). Celoten cikel svetopisemskih iger so uprizarjali na 4, 5 ali 10 let, posamezne prizore pa so igrali bolj pogosto. (Hartnoll, 1989:27–34).

2.5.3. Renesansa v Italiji

Srednjeveške igre so svoj vrhunec doživele v 14. st., propadati pa so se začele v 15. st., kar je pospešil razvoj renesanse. Ta velik preobrat se je zgodil, ko so si Turki podjarmili Carigrad, posledica tega je bila, da je tudi gledališče doživelo velike spremembe. Do konca 15. st. je postala zelo priljubljena drama. V renesansi so se soočili tudi z dvema principoma antike: s klasično obliko in zmernostjo, kar je bilo tuje bujnosti, razvlečenosti in obsežnost biblijskih zgodb. Te ideale so uzakonili in jih upoštevali. Italijanom moramo dati vse zasluge, da se je na svetu razvila renesansa, vendarle moramo ugotoviti tudi, da je resnemu gledališču namenjen le manj pomemben delež. Italijanskemu geniju moramo priznati iznajdbo dveh nadvse važnih gledaliških elementov, prvi je oblika nove gledališke zgradbe, drugi pa razvoj poslikane scene. Italija tako zaslužno slovi kot zibelka sodobnega gledališča zaradi gledališke arhitekture, scenografije, začetka opere in baleta. V Italiji pa so razvili še en pomemben gledališki pojav, imenovan *commedia dell'arte*. Verjetno ni bilo nikoli nobene ustanove, ki bi bila tako zelo gledališka, vse je dolgovala le igralcu in zelo malo drami oziroma književnosti. Sama je izurila

svoje igralce, ustvarjala lastne pogoje, imela svoje kostume in rekvizite, mnogi tipi iz *commedie dell'arte* so spravljeni v francoskem klasicističnem gledališču. (Hartnoll, 1989:36–45)

2.5.4. Elizabetinsko gledališče

Shakespear je prvi dramatik, ki je vzdržal primerjavo z mojstri grške drame. Pisati je začel, ko je elizabetinsko gledališče že bilo razvito, toda vplivi, ki so bili zanj odločilni in so se oblikovali v njegovih delih, niso prihajali samo iz Anglije, ampak tudi z Evrope. Prvo gledališče v Londonu je postavil tesar James Burbage, ki je občasno tudi igral in je bil rojen za teater. Najbolj znamenito elizabetinsko gledališče je bilo The Globe, ki sta ga zgradila sinova Johna Burbagea na londonskem South Banku iz lesa. Na tem gledališču je bilo uprizorjenih večino Shakespearjevih del, gledališče je uničil požar, zadnje delo, ki pa se je tam predstavljalo, pa je bilo Henrik VIII. Shakespearjevih iger velikokrat ni mogoče žanrsko opredeliti, saj se med seboj neverjetno razlikujejo, segajo od tragedije do komedije ter posegov v zgodovino, tragikomedijo, romantično tragedijo in pastoralo. Kadar želimo Shakespearja opredeliti z definicijami, se nam izmika – bil je univerzalni genij. (Hartnoll, 1989:48–54)

2.5.5. Zlati vek v Franciji

Molière je bil eden največji komediograf Francije. Bil je sin nižjega dvornega uradnika, šolal se je pri jezuitih, kjer je moral sodelovati v predstavah. Poskusil je študirati pravo, a mu ni uspelo, zato je pri 21 letih šel od doma in svoje pravo ime zamenjal za Molière. Prvič se je javno predstavil v predstavi z družino Béjart. Poskusil se je v gledališču L'Illustre-Théâtre, a ni bilo uspešno. Šel je živeti na podeželje, kjer je postal voditelj skupine potujočih igralcev, v tej skupini je bil 13 let. Čez čas se je ustalil v Parizu, kjer je žel skoraj neprekosljiv uspeh na dvoru Ludvika XIV. Največji Molièrov dosežek je bil, da je francosko komedijo z lastnimi močmi povzdignil na nivo francoske tragedije. (Hartnoll, 1989:70–72)

Med Francozi je potrebno ometi še Voltaira in Beaumarchaisa. Voltair je bil talent, ki je večino svojega življenja posvetil gledališču, zgraditi je dal nekaj zasebnih gledališč. Bil je tudi amaterski igralec in velik spodbudnik gledaliških dejavnosti. Njegove prve tragedije, ki so po obliki klasične, kažejo znake Shakespearjevega vpliva. Njegova naslednja dela pa so brez sramu meščanske drame in celo solzave komedije, v njih je spojil komično s tragičnim. Voltair je dokončno odtrgal francosko tragedijo od njenih korenin.

Beaumarchais je napisal dve odlični igri, in sicer Seviljskega brivca in Figarovo svatbo. V svoji izvorni obliki sta to izredno oblikovani komediji, ki nadaljujeta tradicijo španskega vpliva na

francosko dramatiko. V obeh dramah je povzeto življenje njunega večstranskega avtorja. (Hartnoll, 1989:98–101)

2.5.6. Gledališče v Nemčiji

Na koncu 18. st. je v Nemčiji v gledališču vladal Goethe, ki je del svojega bogatega genija posvetil tudi gledališču. Prva nemška drama, ki jo je napisal, je Götze von Berlichingen, napisal jo je pod Shakespearjevim vplivom. Po tej drami se je vrnil nazaj k pisanju francoski dramatiki, kasneje je pisal zgodovinske in družinske drame. Na svoja stara leta pa je bil bolj pesnik kot dramatik, saj je napisal Ifigenijo in Fausta, ki še danes zaradi svoje prostrane zasnove in zahtevne izvedbe presega zmožnosti običajnega gledališča. (Hartnoll, 1989:92)

2.5.7. 19. stoletje

Sredi 19. st. se je gledališče povsod intenzivno razvijalo, gradili so nova gledališča za vedno večjo publiko. Vedno več ljudi je delalo na odru in za njim. Plodoviti dramatiki so izvajali na stotine nepomembnih iger, ki so pred vsebino in dialogom dajale prednost sijajni scenografiji in izvrstnim igralskim nastopom. V gledališču pride čas, ko se tok obrne proti trivialnosti in prevelikemu razkoraku med resničnostjo in iluzijo, takrat je publika pripravljena sprejeti drame na temo družbene kritike, upora in celo propagande. Posledica tega je lahko slaba dramatika ali pa postane gola propaganda, ki več ne služi svojemu namenu. Če je dramatika popolno ravnovesje med kvalitetnim gledališčem in družbenim namenom, lahko to predstavlja pomemben prispevek v svetovno zakladnico nesmrtnih dramske literature. To obdobje je v evropskem gledališču prišlo na koncu 19. st. z igrari Ibsena in Čehova, oba prihajata iz dežel, ki prej nista kaj dosti vplivali na evropsko gledališče. Oba avtorja sta bila po Evropi zelo znana in njuna dela so precej uprizarjali. (Hartnoll, 1989: 116–132)

2.5.8. Sodobno gledališče

Vse do konca 19. st. so bili v središču pozornosti igralci, dramatiki so morali samo poskrbeti, da bo igralec v različnih situacijah prikazan v najboljši luči. Z Ibsenom in njegovimi nasledniki je postal bolj pomemben dramatik in igralec se je moral prilagoditi njegovi drami. Tedaj je prišel realistični dialog v pogovornem slogu, kretnje so postale bolj zadržane, scena pa je predstavljala natančen kraj in čas dogajanja. Preveliko vztrajanje pri realizmu je logično imelo za posledice tudi težnje, ki so bile temu diametralno nasprotne. Te so navzele obliko ekspresionizma, halucinatoričnega videnja življenja, ki so ga vsebovale kasnejše drame. Kmalu

sta ekspresionizem in konstruktivizem prepustila prostor novim eksperimentom, ki so hoteli v gledališče spet pripeljati občutek nežnosti in soudeleženosti gledalcev. Druga svetovna vojna je v gledališki umetnosti po vsem svetu zapustila globoke sledi. Razkropitev talentov pod Hitlerjem, večje nezadovoljstvo gledališnikov zaradi omejujočega notranjega portala, želja po razširitvi meja izkustva, neustreznost večine novih dram – vse to je ustvarilo negotov položaj, ki je čakal le nenaden sunek, da bi poslal gledališče v povsem novo smer. Ta sunek je dal Bertold Brecht, vodilna osebnost, ki je najbolj močno vplivala na evropsko gledališče v 50. letih prejšnjega stoletja. V Brechtovih dramah igralec ne sme poskusiti postati lik, ki ga interpretira, kar je nasprotno od sistema Stanislavskega. To je vodilo v nov stil igranja in režiranja in je imelo velik vpliv na povojno eksperimentiranje gledališč v vzhodni Evropi. (Hartnoll, 1989:146–154)

2.5.9. Eksperimentalno gledališče

Značilno je bilo, da je režiser avtorjevo besedilo uporabil le kot izhodišče za sijajno improvizacijo in lastni koncept predstave, ki ga je vsilil igralcem. Ta način se je odnesel pri modernih besedilih, manj ustrezen pa je bil za klasične drame. Theatre Workshop in The Living Theatre sta tipična primera majhnih skupin, ki so se pojavile po vsej Evropi, v ZDA in v nekaterih delih Južne Amerike. Za njih je značilno, da živijo iz rok v usta, raziskujejo nove metode, sami skrbijo za literarne predloge in delujejo, kjerkoli najdejo streho nad glavo. S svojimi združenimi naporji rušijo klišeje formalnega gledališča. Vodilno vlogo v povojnem francoskem gledališču so imela dela filozofa Sartra in njegovega sodobnika Anouilha. Najpomembnejše besedilo iz 50-ih let pa je Čakajoč na Godota Samuela Backetta. (Hartnoll, 1989:154–156)

2.5.10. 2. polovica 20. stoletja

V drugi polovici 20. st. je prišlo do zanimivih in daljnosežnih inovacij v gledališču po vsem svetu. Med njimi je ustanovitev črnskih skupin, kot na primer Negro Ensemble Company, potem ustanovitev izključno ženskih skupin. Vedno večje je bilo število amaterskih ali skupinskih gledališč, za katere je značilna vrnitev k preprostim uprizoritvam. Države so po novem financirale gledališča in tudi ustanavljanje novih gledaliških hiš. (Hartnoll, 1989:160)

2.6. Zgodovina gledališča v Sloveniji

2.6.1. Začetki

Letnica 1675 je morda tista, ki predstavlja prve zametke slovenskega gledališča, saj se takrat pojavi zapis o študentovski uprizoritvi slovenske *Igre o paradižu* v jezuitskem kolegiju v Ljubljani. Konec 17. st. prinese tudi zapiske o verskih igrah v Rušah, ki so imele prizore v slovenskem jeziku, kot prvo dramsko delo v slovenskem jeziku pa štejemo Škofjeloški pasijon patra Romualda, ki ga uprizarjajo še danes. Leta 1728 v Augsburgu umre Franc Jožef Gogala, prvi znani komedijant slovenskega rodu, letnico 1780 pa nosi Devov *Belin*, prva slovenska opera na glasbo Jakoba Zupana, ki pa žal ni bila izvedena. (Lukan, 2003:12)

2.6.2. Županova Micka

Za prvi pravi mejnik v zgodovini našega gledališča se šteje 28. december 1789, ko je bila uprizorjena Županova Micka, avtorja Antona Tomaža Linharta. Ta datum pomeni rojstni dan za slovensko prosvetno dramatiko in hkrati tudi mejnik za slovensko dramsko gledališče. Kasneje se začne razcvet čitalniškega gibanja. S tem gibanjem je slovensko meščanstvo prišlo do svoje družbene podobe, v drugi vrsti pa vsaj do delne kulturne in zasilno tudi do gledališke podobe. (Predan, 1996:37)

2.6.3. Dramatično društvo

Drugi mejnik je ustanovitev Dramatičnega društva v Ljubljani leta 1867. To je prvi poskus priti do temeljev za slovensko poklicno dramsko gledališče, lahko rečemo, da je to začetek profesionalizacije gledališča. Čas med letoma 1867 in 1941 (45) lahko označimo za čas postopne in načrtne institucionalizacije in profesionalizacije v Ljubljani, Mariboru in Trstu. Levstik je Dramatično društvo organiziral v nekakšen gledališki inštitut s tremi bistvenimi elementi: dramaturški oddelek, igralska šola in stalni gledališki oder. (Predan, 1996:38)

2.6.4. Ljubljana, Maribor, Trst

Za naslednji mejnik štejemo leto 1892, ko je prišlo do sorazmerno primernih možnosti za uprizarjanje slovenskih predstav. Ignacij Borštnik je tega leta tekstovno priredil in zrežiral Jurčičevo Veroniko Deseniško. Nato so odprli Deželno gledališče v Ljubljani, kjer je današnja

stavba Opere in Baleta, pod umetniškim vodstvom Ignacija Borštnika. Pred prvo svetovno vojno pa je bil ravnatelj, tedaj že Slovenskega narodnega gledališča, Oton Župančič. Po letu 1919 se začne tudi ambiciozno delovanje Drame Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru, leta 1920 pa se podzrži Slovensko narodno gledališče v Ljubljani. Leta 1907 se sprejme tudi sklep, da se v Trstu ustanovi »redno slovensko gledališče na umetniški podlagi« z imenom Slovensko stalno gledališče. (Predan, 1996:42)

2.6.5. Molk gledališč

Med letoma 1920 in 1945 so gledališča umolknila po ukazu fašističnih in nacističnih oblasti, po letu 1945 pa se je nadaljevalo bogato izročilo gledališke dejavnosti. (Predan, 1996:52)

2.6.6. Poklicna in neodvisna gledališča, komercialno gledališče

Po vojni naj bi gledališče igralo kulturno-politično vlogo, zato pride do močne razvejanosti gledališča po celotnem ozemlju Slovenije. Namen je bil gledališko ustvarjalnost, ki naj ne bi bila le privilegij meščanstva, približati vsemu prebivalstvu. Okrog leta 1952 je bilo v skladu z vizijo ustanovljenih še 7 stalnih poklicnih gledališč (v Ljubljani – MGL, SMG; v Celju SLG; v Kranju PG; Gledališče slovenskega Primorja s prvotnim sedežem v Postojni, kasneje v Kopru; Primorsko narodno gledališče v Novi Gorici in okrajno gledališče na Ptujju). Leta 1965 je bilo uprizorjeno Cankarjevo *Pohujšanje v dolini šentflorjanski* v režiji Mileta Koruna, ta uprizoritev uveljavlja moderno slovensko režijo. Kmalu se je pokazalo, da sta bili kvantitativna poteza in rast gledališč čezmerni in preveč ambiciozni, že čez pet let so bila gledališča v Kopru, Kranju in na Ptujju ukinjena. Programsko in izvajalsko togost Drame Slovenskega narodnega gledališča so začeli v Ljubljani spreminjati tudi drugi pojavi, na primer ustanovitev Mestnega gledališča ljubljanskega, ki se je posvetil novim gledališkim tokovom in sodobni slovenski dramatik. V petdesetih in šestdesetih letih 20. st. so se začela pojavljati prva neodvisna, eksperimentalna gledališča z bolj drznimi in manj akademskimi uprizoritvami (EG Glej, Oder 57), v katerih so sodelovali igralci iz poklicnih gledališč. V osemdesetih in devetdesetih si je ljubljanska Drama spet utrdila ugled z vrsto vrhunsko uprizorjenih predstav, njena kriza pa je po drugi strani povzročila vzpon drugih slovenskih teatrov, od Maribora (v devetdesetih letih je najuspešnejše slovensko gledališče Drama SNG Maribor pod vodstvom režiserja Tomaža Pandurja) do Nove Gorice, od Celja do Trsta ter v zadnjih letih Slovenskega mladinskega gledališča, ki so s svojimi izzivalnimi in bleščečimi predstavami doma in na tujem poželi številne uspehe. Leta 1997 pa se pojavi tudi zasebno-komercialno gledališče Špas teater, kakršne že leta poznamo v ZDA in

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Veliki Britaniji. Urška Alič je orala ledino pri uveljavljanju tovrstnega gledališča. Po vidnem uspehu tega komercialnega gledališča je sledil val gledališč, ki delujejo po podobnem principu. (Predan, 1996:65–69)

3. EMPIRIČNI DEL

Lovrenc na Pohorju je majhen kraj z več kot 900-letno zgodovino, prvič omenjen leta 1091. Velik vpliv na pokrajino je poleg značilnega gospodarstva imela samostanska duhovščina, ki je skrbela za kulturni in duhovni napredek Lovrenčanov. Benediktinci so torej tisti, ki so začetniki kulture kraja, ki se je takrat zaradi odročnosti imenoval Sv. Lovrenc v puščavi. Zanima pa nas, če lahko govorimo o puščavi na področju z gledališčem povezanega ustvarjanja v kraju.

Če pogledamo spletno stran Občine Lovrenc na Pohorju, zavihek Kulturne dejavnosti in Društva, naletimo na omembo poročne dvorane, Prireditvenega centra in Kulturnega doma Jožeta Petruna, med društvi, povezanimi s kulturo, pa na folklorno društvo, pihalno godbo in Lovrenški kvintet. Vemo, da v kraju deluje še več skupin, povezanih z glasbo (Ars, Rosika ...), in zadnjih par let lutkovna skupina Sovice. (Občina Lovrenc na Pohorju [online, 10. 2. 2017])

Kaj pa gledališko ustvarjanje? V lovrenško kulturno zgodovino sta se prav gotovo s posebnimi črkami zapisali imeni Jožeta Petruna in Dareteta Ulage.

3.1. Jože Petrun

Jože Petrun je bil učitelj in ravnatelj, domoljub, ki je veliko svojega časa posvečal glasbi, instrumentalni in vokalni, bil je nepogrešljiv vodja številnim pevskim zborom in dramskim skupinam. S svojo nadarjenostjo, strastno predanostjo kulturi in strokovnim delom je dvignil nivo kulturnega življenja v Lovrencu na Pohorju. Kraj se mu je poklonil leta 2001 z razglasitvijo za častnega občana občine Lovrenc na Pohorju in z odkritjem spominske plošče. Tudi kulturni dom v kraju danes nosi njegovo ime.

Jože oz. Jožef Petrun se je rodil 3. februarja 1904 v Ribnici na Pohorju, gimnazijo in učiteljsiše je obiskoval v Mariboru. Na učiteljsišču je bila glasbena vzgoja učiteljskih kandidatov obvezna in Jožef je izkazoval velik glasbeni talent. Po odsluženi vojaški obvezi in službi po različnih šolah je kot učitelj prišel v Lovrenc leta 1930, kjer je bil dejaven tudi na telovadnem področju, saj je prevzel vodenje fantovskega odseka telovadnega društva Orel. Tudi sam je bil odličen telovadec, predvsem na drogu, organiziral pa je tudi tečaje smučanja. Jožef Petrun je v Lovrencu na Pohorju služboval kot stalni učitelj in kasneje šolski upravitelj vse do 2. svetovne vojne. (Kojc, 2007: 25–33)

Šola se je pod njegovim vodstvom zelo odprla krajanom predvsem z bogato kulturno dejavnostjo. Jožef je namreč s svojim prihodom za učitelja s seboj prinesel obsežno glasbeno

znanje, poleg poučevanja na narodni šoli je pričel s poučevanjem glasbe in petja v šoli in izven, poučeval je kromatično harmoniko in violino, ustanovil je moški pevski zbor *Jelka*. V kraju je že v preteklosti deloval mešani pevski zbor, začetki prosvetne kulturne dejavnosti lovrenških Slovencev segajo globoko v 19. stoletje, dolgo časa pa se je kulturna dejavnost odvijala v gostilni in domačiji Pernat, kjer so na skednju uredili prostor, ki je bil namenjen vajam. Temu je botrovalo predvsem pomanjkanje društvenih prostorov v kraju, kjer bi se lahko zavedni Slovenci kulturno udeleževali. Omenjeni pevski zbor je obvezno nastopal pri takratnih dramskih predstavah – igrah, s slovensko pesmijo. To so bili temelji, na katerih je s pravilnim strokovnim vodstvom Jožef Petrun utemeljil kulturno dejavnost v kraju. Istega leta kot zbor je ustanovil tudi 16-članski tamburaški orkester, Lovrenčani so se posebno veselili njihovih nastopov med odmori veseloiger, ki so jih prirejali v dvorani kulturno-posvetnega društva. (Šiker, 2001:8–9)

S postavitvijo doma društva Orel je kraj dobil dolgo pričakovane prostore, ki so bili namenjeni tudi kulturi. S prihodom v Lovrenc je Jožef Petrun prevzel režijo vseh iger, ki so se odigrale od njegovega prihoda do okupacije, s tem je dramska dejavnost v kraju zaživela v vsem svojem sijaju. Režiral je predvsem veseloigre, v katerih je po potrebi tudi sam nastopal. Zimski čas je bil najprimernejši za pripravljanje iger, saj je bilo takrat najmanj kmečkega dela. Na sezono jim je občasno uspelo pripraviti tudi tri igre. (Kojc, 2007:47)

Med okupacijo je prišlo v kraju do velikih sprememb, iz strahu je večina društev prekinila svojo kulturno dejavnost še pred uradno ukinitvijo. Jožef Petrun se je po vrnitvi iz ujetništva, zajet je bil kot častnik armade Kraljevine Jugoslavije, moral umakniti iz domačega kraja, kot kontrabasist se je preživljal in skrival po raznih krajih Nemčije. Tudi po vojni se mu ni godilo dobro, kot veren katoličan je bil degradiran z mesta ravnatelja na mesto učitelja in kasneje odpuščen. (Kojc, 2007:53)

Leta 1946 je Jožef v kraju ustanovil in vodil glasbeni godalni kvintet, imenovan Šramel, ki je bil v povojnih letih edina instrumentalna zasedba v kraju, zato je sodeloval na vseh proslavah in drugih prireditvah. (Šiker, 2001:10–13)

Istega leta je pod taktirko Jožefa Petruna začel delovati Mešani pevski zbor KUD Tončka Vresnik, ki je hitro napredoval, leta 1948 je bil izveden radijski prenos koncerta zbora. Zaradi odličnosti pevcev se je Petrun odločil za uprizoritev spevoigre *Kovačev študent* in ker je spevoigra zahtevala soliste, je te določil in jih uvajal v solo petje z rednimi urami. Spevoigra je bila velik uspeh, zaradi navdušenja krajanov so sledile štiri ponovitve ob polno zasedeni

dvorani. Višek udejstvovanja mešanega pevskega zbora je bila uprizoritev zahtevne operete Radovana Gobca *Planinska roža* leta 1951. Pri režiji in ličenju je Jožefu Petrunu pomagal šolski upravitelj in ravnatelj Vojko Lovše. Opereta je doživela izreden uspeh, nekateri krajanji so si od navdušenja ob vedno polni dvorani ogledali vseh sedem ponovitev. Opereto so še osemkrat uprizorili na gostovanjih po sosednjih krajih. Nadaljevali so z uprizoritvijo lažje glasbene igre enodejanke *Vasovalci* in v načrtu imeli pripravo operete češkega avtorja *Ingriš – Okrog ribnika*. Ko so razdelili vloge in začeli z vajami, so Jožefa Petruna zaradi katoliške usmerjenosti odpustili iz službe učitelja na nižji gimnaziji v Lovrencu na Pohorju. Odpoved službe pa ni prizadela le njega in njegove družine, temveč tudi večino krajanov, cvetoča kulturna dejavnost v kraju je ugasnila skupaj z razpustitvijo Mešanega pevskega zbora Tončka Vresnik. Šele po upokojitvi se je Jožef zopet začel vpletati v kulturno dogajanje v kraju. Ko je sindikat gozdnih delavcev v Lovrencu na Pohorju ustanovil moški pevski zbor Gozdar, je vodenje zbora prevzel prav on in ga vodil 17 let, poučeval pa je tudi violino, harmoniko in kontrabas na Glasbeni šoli Maribor, podružnica Lovrenc na Pohorju. (Kojc, 2007:66–72)

Jožef Petrun je bil poročen z Lovrenčanko Štefanijo Skerbinjek, s katero je imel hčerko Miriam. Ta je postala zdravnica in si svoj dom ustvarila v Ljubljani ter se poročila z zelo znanim slovenskim igralcem Daretom Ulago. Ena izmed njunih dvojčic, Pia, danes z družino živi v Petrunovi hiši v Lovrencu na Pohorju.

Slika 1: Kulturni dom Jožeta Petruna

Vir: <http://lovrenc.si/>

Slika 2: Jožef Petrun

Vir: Osebni arhiv Pie Ulaga

3.2. Dare Ulaga

Rodil se je 9. februarja 1931 v Škocjanu na Dolenjskem. Njegov oče Martin je bil organist, mama Kristina pa gospodinja. Mladost je preživel v Trebnjem. Med vojno je obiskoval novomeško gimnazijo, po vojni pa se je preselil v Slovensko Bistrico. Srednješolsko izobraževanje, vrtnarstvo, je končal v Mariboru, ves čas pa je iskal stike z amaterskimi igralskimi skupinami. Ko je šel prvič na avdicijo, ni bil sprejet, ker je govoril preveč narečno, drugič si je pa najel inštruktorja in bil sprejet. Izhajal je iz verne družine, kar je bil tudi vzrok, da ni dobil štipendije. Med študijem na Akademiji za igralsko umetnost je pokazal mnogo zagnanosti in talenta, kar mu je naposled omogočilo, da je dobil Prešernovo štipendijo. Leta 1963, 17. junija, se je poročil z Lovrenčanko Miriam, rojeno Petrun, ki je živela v Ljubljani. 24. novembra 1966 sta se jima rodili dvojčici Pia in Ula. Umrl je 30. 6. 1987 v Ljubljani. Vzrok smrti je bil rak, pokopan je v Lovrencu na Pohorju. Lovrenc je Daretu Ulagi prirasel k srcu in v svojih hčerkah je vedno vzpodbujal ljubezen do podeželja. Pia živi s svojo družino v Lovrencu na Pohorju, Ula pa v Ljubljani z mamo.

Prva monodrama, ki ju je naštudiral v osemdesetih letih, je bila Partljičeva *Nekoč in danes*. Prva uprizoritev je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem, uprizarjali pa so jo po vsej Sloveniji. Druga monodrama je bila *Krjavelj*, v kateri je umetnost igrilstva hotel približati preprostem podeželskemu življenju. Njegova osrednja monodrama je bila monodrama o Primožu Trubarja.

Igral je v Klopčičevih filmih – *Na papirnatih avionih*, *Oxygen*, *Zgodba, ki je ni*, *Cvetje v jeseni* –, nastopil je še v *Amandusu* in *Zaroti*. V mladinski televizijski nadaljevanki *Erazem in potepuh* je igral prisrčnega, človeškega potepuha, zapomnili pa si ga bomo predvsem po vlogi v televizijski igri *Dekameron* in po vlogi hlapca v nepozabnem filmu *Cvetje v jeseni*.

Z Mitom Trefaltom je v osemdesetih letih nastopil na televiziji v številnih zabavnih oddajah, s katerimi sta ljudi spravila v smeh. Imel je tudi radijske vloge, med pomembne vloge sodita Heinz v Graetzovem *Okusu pekla* in polkovnik Brand v *Malapartevi koži*.

Dare Ulaga je prejel kar nekaj nagrad za svoje delo; leta 1964 nagrado Prešernovega sklada, v sedemdesetih je dobil Župančičevo nagrado in priznanje Staneta Severja, leta 1979 je prejel diplomu na Borštnikovem srečanju za vlogo Kantorja v Cankarjevem *Kralju na Betajnovi*, leta 1978 je bil odlikovan z medaljo dela s srebrnim vencem. (Šmonc, 1999: 6–9)

*Tukaj sem skrit
pred hrupom sveta*

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

*in pred nesnago
življenja.*

*Tukaj si snažim
telo in duha
in se odvajam
trpljenja.*

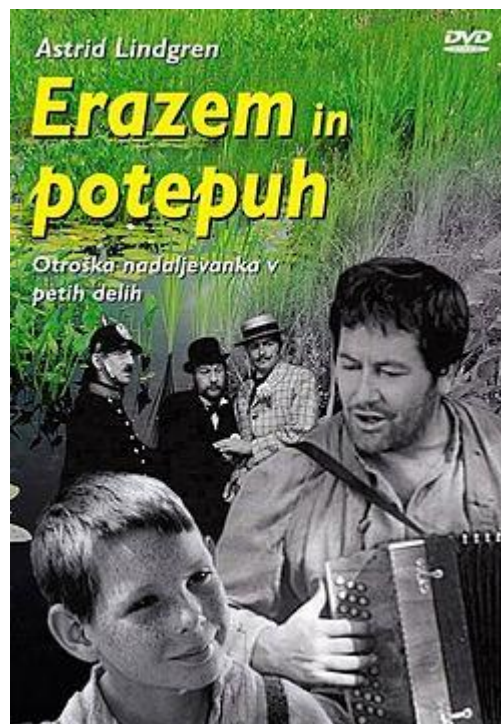
*Čas veje skozi
in skozi smreke.*

*Tukaj ostajam
na veke.*

(Tone Kuntner: Posvetilo Daretu Ulagi)

Slika 4: Dare Ulaga

Slika 3: Erazem in potepuh

Vir: <http://www.rtv slo.si/>

Vir: <http://radiostudent.si/>

3.3. Gledališko ustvarjanje po Jožetu Petrunu – intervju z Ireno Kušar

Irena Kušar, bivša tajnica na OŠ Lovrenc na Pohorju, danes upokojenka, je stara 64 let, rojena je bila 10. decembra 1953. V otroštvu je sodelovala pri skoraj vseh šolskih nastopih, zelo rada je imela slovenski jezik, literaturo in umetniško ustvarjanje, ta ljubezen je ostala vse do danes, še posebej pa so ji všeč novosti na umetniškem področju. Kot nadarjeno osnovnošolko, ki zna premagati tremo in se dobro počuti na odru, so jo poiskali za vse šolske nastope. V počitnicah po zaključku osmega razreda, to je bilo leta 1968, je učence, nekaj deklic in nekaj fantov, poiskal gospod Božo Klemenčič, ki je bil po poklicu pravnik. Ustanovili so dramsko sekcijo, ki sicer ni imela kakšnega posebnega imena, imeli pa so redne vaje, na katere so radi prihajali. Intervju je bil opravljen 15. februarja 2017.

1. Kako dolgo je delovala dramska skupina? Kje ste vadili?

Ni delovala tako dolgo, pravzaprav smo imeli en namen, da se učimo in da nastopamo po različnih krajih. Vadili smo v prostem času, eni so bili že zaposleni, jaz sem hodila na srednjo ekonomsko šolo. Največ smo se dobivali med počitnicami, takrat smo imeli največ časa. Vaje smo imeli kar pri Ozvaldu, lovrenškem kovaču, njegova hiša stoji blizu pošte, v njej nam je odstopil eno sobico, kjer smo se dobivali in učili, imeli smo vaje.

2. Kdo je vodil dramsko skupino? Kdo je bil režiser?

Režiser je bil Božo Klemenčič, pravnik, ne spomnim se čisto točno, kje je delal, vem samo, da je delal nekje v Mariboru. Bil je malo starejši od nas, on je igro zrežiral, potem pa smo se nekako skupaj domenili o sceni in kostumih.

3. Koliko igralcev je štela vaša dramska skupina? Kako si postal njen član? Ste imeli avdicijo?

Avdicije nismo imeli, igralce je izbral kar režiser. Naša skupina je štela pet članov, z Božom šest. Igra je imela pet vlog: očeta, mamo, hčerko, nemškega oficirja in še eno, obrobno, te se ne spomnim več prav dobro. Vem, da je igrala tudi njegova sestra. Z Božom sem se pred začetkom vaj kar veliko srečevala, saj sem delala v knjižnici, kjer sem izdajala knjige. Poznali smo se in takrat je vedel, da sem v šoli veliko nastopala, zato me je povabil med igralce.

4. Katere igre ste igrali? Se spomnite kakšnega naslova?

Naštudirali smo le eno igro, v letu 1968 je bila tema še vedno druga svetovna vojna. Naslov je bil *Izdajalka 606*. Zakaj 606, se ne spomnim. Igra je govorila o eni družini, igrala sem mamo,

ker sem bila bolj razvita. Moja hčerka, v igri seveda, se je zaljubila v nemškega oficirja in je izdajala partizane, zato je bil naslov *Izdajalka 606*. To je pač bila zgodbica na tematiko iz druge svetovne vojne, zdaj verjetno to več ni popularno, ampak takrat je bilo zelo aktualno in igro smo odlično pripravili. Tisti fant, ki je igral oficirja, je izredno dobro obvladal nemško, ker je bila njegova mama Nemka. Luštna zgodbica je bila. Gostovali smo v Lovrencu, potem smo šli v Zreče, v Oplotnico, v tiste bolj podeželske kraje. Žal smo igrali le *Izdajalko 606*, smo pa z njo kar veliko gostovali, potem pa gospod, ki je igral nemškega oficirja, ni mogel več hoditi na vaje in na nastope, mi pa smo hodili v šolo in smo se morali veliko učiti. Pa škoda, žal mi je, da nismo še več iger naštudirali. To je bila ena samcata, jaz sem še potem veliko nastopala na državnih in krajevnih praznikih in potem nismo več ustanovili kakšne nove dramske skupine, pa smo si želeli, nekaj si nas je želelo, ampak ni bilo več možnosti, da bi se dobili.

5. Kako ste prišli do dramskih besedil?

Tega pa ne vem. Mislim pa, da je bil kar Božo Klemenčič, on je napisal besedilo in nas vodil.

6. Ali ste igrali v Kulturnem domu Jožeta Petruna?

Ja, smo igrali, v Lovrencu smo igrali najprej, potem pa so nam rekli, da je predstava dobra, ni predolgo trajala in ni bilo veliko opreme. Po gostovanjih nas je vozil eden s kombijem, v sceni je bila samo kuhinja. Igrali smo v času poletnih počitnic, potem pa smo prenehali.

7. Katera vloga vam je ostala najbolj v spominu?

Mame iz *Izdajalke 606*, saj sem jo sama igrala. Potem pa sem na proslavah samo recitirala kakšne partizanske pesmi. V osnovni šoli sem vedno nastopala za Prešernov praznik.

8. Se spomnite kakšne anekdote?

Spomnim se, da smo igrali v Oplotnici, pa v bistvo nismo vedeli, ob kateri uri bi naj nastopali, v dvorani ni bilo ljudi, ker smo pozabili, da smo za eno uro prestavili nastop in smo skoraj že odšli. Čez eno uro pa so začeli ljudje prihajati. Tako da se spomnim, da smo ga tu malo polomili.

9. Ali je v času vašega osnovnošolskega šolanja na šoli delovala gledališka skupina?

Ne.

10. Ali je v Lovrencu na Pohorju delovala še kakšna gledališka skupina. Morda v času starejših generacij?

Ja, tega se pa spomnim, samo ne vem, če je bila gledališka skupina. Vem, da so tu sredi trga uprizorili opereto *Planinska roža*, ampak mislim, da od tistih igralcev nobeden več ne živi. V bistvu niso igrali dramskega dela, ampak so peli opereto.

11. Ali si ogledate predstave Smrk-av-cev? Če si, kaj menite o njih?

Izredno rada si ogledujem predstave Smrk-av-cev, saj vidite, da vsako leto pridem. Zelo rada obiščem vaše nastope in moram reči, da zelo dobro igrate.

3.4. Kaj pripovedujeta šolska kronika in letopis

Ko smo v šolski kroniki iskali začetke dramskega krožka, smo naleteli na zanimiv podatek. Zasedili smo, da so začetki igre najprej bili z lutkovnim krožkom, kjer so bili učenci uspešni pod vodstvom učiteljice Tončke Javornik, ki lutkovni krožek vodi še danes, mladi lutkarji vsako leto za starše pripravijo krajšo lutkovno igrico, začetki lutkovnega krožka na naši šoli pa segajo v leto 1998. Leta 1999 se učenci naše šole predstavljajo na prireditvah s skeči pod vodstvom učiteljice Hilde Ladinek. 3. 2. 2000 so se učenci odločili, da skupaj z mentorji in radiem naredijo radijsko igro *Kaj delaš tu*. Istega leta so učenci na tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava dobili zlato priznanje pod vodstvom učiteljic Olge Kasjak, Irene Zupančič in Hilde Ladinek. 10. maja istega leta pa so učenci nastopili na območnem tekmovanju šolskih dramskih skupin. Igrali so naslov *Priden kot čebela – sladek kot med*. Leta 2001 ni v okviru naše šole bilo nobene daljše dramske igre. Odvijali so se skeči in organizacije prireditev v obliki skečev. 14. junija 2002 so učenci četrtega razreda želeli razveseliti starše in so jim pripravili krajšo predstavo po vzgledu humoristične nanizanke *TV Dober dan*. Leta 2002 so učenci uprizarjali skeče na različnih prireditvah. V šolskem letu 2003/2004 pa se je zares začelo govoriti o dramski igri. Pod mentorstvom učiteljice Barbare Rocek Bregar se je izvedla predstava *Prešeren je bil prešeren mož*, marca leta 2005 pa se je izvedla slovensko-angleška predstava *Romeo in Julija* pod mentorstvom Monike Novak in Barbare Rocek Bregar. Leto kasneje se je predstavljala le lutkovna igrica. V šolskem letu 2006/2007 se je pod mentorstvom učiteljice Katje Koroša izvedla glasbeno-plesna predstava *Evolucija*. Naslednje leto je Slovensko-angleški dramski krožek izvedel predstavo *Čarovnik iz Oza*, leto za tem *Briljantino*, nato pa so mladi gledališčniki naše šole v sodelovanju s Tonetom Partljičem na oder postavili *Jezernika*. V šolskem letu 2010/2011 smo učenci uživali v predstavi *Don Juan – Iskrice ljubezni*, naslednje leto pa se je zgodilo gledališko zatišje, saj ni bilo nobene predstave. V šolskem letu 2012/2013

so si mladi, nadobudni igralci nadeli ime – Smrk-av-ci. Smrkavci zato, ker gre za občutljiva, najstniška leta, Smrkci pa zato, ker so vsi učenci, ki ustvarjajo, tako razigrani, polni energije in seveda ...modri. Takrat se je začelo sodelovanjem z Darkom Žerjavom, ki je odslej vsako leto posebej za Smrk-av-ce napisal izvirno dramsko igro. Najprej *Šmeksi ljubezen*, naslednje leto igro z naslovom *Gospod Volk in kozlički*, v šolskem letu 2014/2015 pa se je skupina zaradi velikega zanimanja otrok razdelila v Smrk-av-ce in Mlade Smrk-av-ce. Prvi so igrali *Varuha poslednje vrtnice*, njihovi mlajši sošolci pa *Malega Jezernika in Lovrenčke*. V lanskem šolskem letu se je v pisanju scenarija preizkusila učenka, igralka šolske dramske skupine in tudi avtorica teh vrstic, Eneja Prapertnik. S pomočjo učiteljice Barbare Rocek Bregar je nastalo dramsko besedilo *Kaj mi je*, ki so ga odigrali Mali Smrk-av-ci, starejši igralci pa so na oder postavili *Krastačo*, ki jo je ponovno napisal Darko Žerjav. Aktualna letošnja igra je združila obe skupini v eni predstavi, njen naslov je *Zanikane ljubezni sladka kazen*, premiera je bila odigrana 7. februarja, ponovitve pa sledijo še vse do konca tekočega šolskega leta. (Šolska kronika OŠ Lovrenc na Pohorju, 1997–2017)

3.4.1. Prešeren je bil prešeren mož

V šolskem letu 2003/2004 je šolska dramska skupina pod mentorstvom Barbare Rocek Bregar pripravila domišljjski sprehod skozi življenje slovitega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna. Po njegovi življenjski poti nas je vodila rdeča nit in ustavili smo se na najpomembnejših postajah, ki so zaznamovale velikega moža. Vsi učenci so navdušeno spoznali pesnikovo značilno obleko in cilinder. V dramsko igro so bile vključene recitacije Prešernovih *Poezij*. Spoznali smo ga kot dobrodušnega, iskrenega moža, ki je ljubil Julijo Primic, poezijo in slovenski narod.

Nastopajoči: Jani Lesjak, Samo Šlaus, Rok Krajnc, Rene Krajnc, Petra Grdadolnik, Valerija Pečnik, Andraž Robnik, Aljaž Hriberšek, Rok Rožič

3.4.2. Romeo in Julija

V šolskem letu 2004/2005 je Angleško-slovenski dramski krožek ob slovenskem kulturnem prazniku pod mentorstvom Monike Novak in Barbare Rocek Bregar uprizoril večno aktualno gledališko predstavo *Romeo in Julija*, ki so jo učenci zaigrali v dveh jezikih, in sicer v angleščini in slovenščini. Dramska predloga je nastala na podlagi originalne Shakespearjeve tragedije. Zanimivost predstave je bila predvsem v tem, da sta glavne vloge zaigrala dva učenca, eden v slovenščini, drugi v angleščini, prizori pa so si sledili v logičnem zaporedju. Tako je nastal

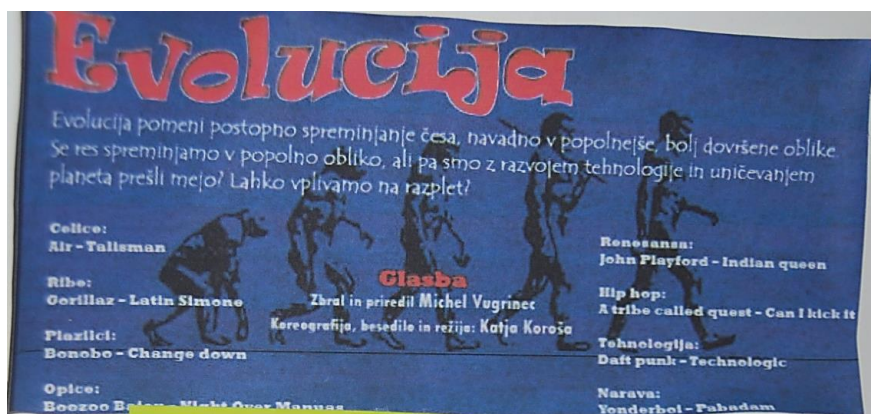
zanimiv preplet obeh jezikov, ki sta drsela drug v drugega, se prepletala in ustvarila zanimivo in čarobno ljubezensko zgodbo. V igro smo vključili tudi pevske in plesne elemente, dodelali pa smo tudi kostumografijo, saj smo si oblačila izposodila v gledališču.

Nastopajoči: Jani Lesjak, Samo Šlaus, Rok Krajnc, Rene Krajnc, Petra Grdadolnik, Valerija Pečnik, Andraž Robnik, Aljaž Hriberšek, Sara Jeger, Rok Rožič

3.4.3. Evolucija

Na OŠ Lovrenc na Pohorju smo v počastitev slovenskega kulturnega dneva pripravili dramsko-plesno predstavo Evolucijo. Koreografija, besedilo in režijo so delo Katje Koroša, učiteljice slovenskega jezika, plešejo in igrajo pa učenci in učenke 3. triade naše šole. Predstava bo odigrana v KD Jožeta Petruna, in sicer v sredo, 7. februarja 2007, ob 11. uri za učence, za krajane pa ob 18. uri. Predstava bo tudi sestavni del letošnje krajevne prireditve ob kulturnem prazniku, ki jo bo spremljalo druženje krajanov na prireditvenem prostoru ob branju pesmi, možnosti nakupa knjig, klepet ob čaju in ob figah. Dramsko-plesna predstava Evolucija je avtorsko delo, govori pa o postopnem spreminjanju nečesa, navadno v popolnejše, bolj dovršene oblike. Se res spreminjamo v popolno obliko, ali pa smo z razvojem tehnologije in uničevanjem planeta prešli mejo? Lahko vplivamo na razplet? Predstava ima osem prizorov: Celice, Ribe, Plazilci, Opice, Renesansa, Hip hop, Tehnologija in Narava.

Nastopajoči: Ana Pušnik, Špela Bokan, Lejla Kuhar, Anja Potočnik, Estera Paradiž, Janja Forstner, Marinka Paulič, Tina Robnik, Irena Mikulandra, Sara Zlodej, Veronika Usar, Anja Petrič, Julijana Švikart, Tina Cink, Sanja Grilč, Aljoša Šumer, Mitja Pušnik, Marko Pušnik

Slika 5: Evolucija - gledališki list

Vir: Šolski arhiv

3.4.4. Čarovnik iz Oza

V okviru projekta smo z Angleško-slovenskim dramskim krožkom pripravili dramsko-plesno predstavo Čarovnika in Oza, ki smo jo premierno zaigrali 7. februarja 2008 v Kulturnem domu Lovrenc na Pohorju, gostovali smo tudi v Rušah in Framu. Tudi *Čarovnik iz Oza* je bil odigran v dveh jezikih, angleškem in slovenskem, prizori so se med seboj prepletali. S skupino smo skupaj preživeli veliko ur vztrajnega in odgovornega dela, a vaje so prinesle tudi ogromno smeha, novih ljubezni in seveda trdega prijateljstva, ki se je spletlo med nami.

Nastopajoči: Barbara Hriberšek, Tina Robnik, Jan Hartman, Žiga Arčnik, Karolina Kosjek, Sara Napotnik, Ambrož Cotič, Urh Kraner, Iris Lesjak, Anja Brezočnik, Luka Kušnik, Tadej Koren, Eva Hartman, Marko Bašadur, Jaka Črešnar, Nejc Gričnik, Anže Mlakar, Maja Pušnik, Tadej Dajčman in MPZ OŠ Lovrenc na Pohorju (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2007/2008)

Slika 6: Čarovnik iz Oza

Vir: Šolski arhiv

3.4.5. Brilljantina

Angleško-slovenski dramski krožek OŠ Lovrenc na Pohorju je v letošnjem šolskem letu deloval briljantno. Izpolnila se je velika želja mentoric, učencev in učenk, da bi na oder postavili moderno, mladim in starim dušam všečno predstavo, v kateri bi lahko besedno izrazili najstniški dialog, zapeli in zaplesali. Učenci so v predstavi pokazali svoje številne talente – govorne, pevske in plesne! Ideja o Brilljantini je začela zoreti že v preteklem šolskem letu, želeli smo si

ustvariti muzikal! Izbrali smo takšnega, ki je legendaren in večni. Učenci smo bili navdušeni, množično so se udeležili avdicije in izbira je bila zelo težka. Uspelo nam je ustvariti dramsko delo, ki je z veliko odgovornostjo, vestnostjo in predvsem navdušenjem sprejela svoje vloge, učiteljica Barbara Rocek Bregar pa je kmalu začela pisati besedilo. Ko se je približevala premiera, smo vadili v Kulturnem domu Jožeta Petruna, vneto in zavzeto, na petek in svetek, pa tudi v soboto. Z veliko mero pričakovanja smo vstopili v mesec februar, ko je v petek, 6. februarja 2009, na odru zasijala premiera našega muzikala. Kar malce važni smo spremljali prispevek o naši Briljantini na televiziji in zelo zelo smo si želeli našo predstavo zaigrati na drugih šolah, zato smo se odpravili v goste v Limbuš. Marca smo se že tradicionalno udeležili srečanja gledaliških skupin v Rušah, kjer nas je ocenjevalka zelo pohvalila in poudarila naš napredek. V mesecu juniju smo se ponovno predali delu, saj smo se pripravljali na nastop na Festivalu Lent, na kar smo posebno ponosni. We go together tudi v prihodnje!

Nastopajoči: Urh Kraner, Marko Bašadur, Tilen Osovnikar, David Hartman, Jan Hartman, Tadej Dajčman, Žiga Arčnik, Tanja Golob, Karmen Potočan, Manja Komar, Karmen Ploskonka, ? Paradiž, Karolina Kosjek, Maja Pušnik, Klara Potočan, Sara Napotnik, Anja Hartman (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2008/2009)

Slika 7: Briljantina

Vir: Šolski arhiv

3.4.6. Jezernik

V letošnjem šolskem letu smo pripravili pohorsko pravljico Jezernik, katere izvor izhaja prav iz domačega kraja Lovrenc na Pohorju. Dramsko besedilo je napisal in režiral Tone Partljič. Učenci so ustvarjali pod vodstvom mentoric dramskega krožka, Barbare Rocek Bregar in Monike Novak. Plesne koreografija je delo Barbare Marčič, kostume in sceno je pripravila Irena Kosanič, učiteljica likovne vzgoje. Jezernik je mitološko bitje, ki živi v jezeru. Na začetku je bilo vse v redu, a nato je prišel kmet Smodivnik sekati preveč blizu jezera, ker ga je tja poslala njegova pohlepna žena Jera. Možuh mu je začel nastavlјjati zlatnike, a nekega dne jih ni bilo več. Možuh je rekel, da jih je dobil preveč in mu niso nič pomagali, ker je Jera vse zapravila za nepotrebne stvari. Ker zlatnikov več ni bilo, je Jera zastupila Smodivnika s strupom Drevjesek, ki ga je skuhala čarovnica. Smodivnik je sekal 3 dni in 3 noči ter posekal vsa drevesa. Jezernik se je maščeval. Zalil je Jero, vse njene goste, čarovnice in škopjenke. Jezernik bo vedno pazil na Radoljno, Lovrenc in Pohorje, da ga ljudje ne uničijo do konca. Ob slovenskem kulturnem prazniku smo 8. februarja 2010 v Kulturnem domu Jožeta Petruna v Lovrencu na Pohorju predpremierno uprizorili predstavo za gostujoče dijake iz Marburga, dan kasneje smo premierno zaigrali predstavo za učence šole in kraјjane. Sodelovali smo tudi na srečanju gledaliških skupin Z odra na oder na OŠ Leona Štuklja in na srečanju gledaliških skupin v kulturnem domu Ruše meseca marca.

Nastopajoči: David Hartman, Urh Kraner, Tadej Dajčman, Karolina Kosjek, Tjaša Grobelnik, Zala Wolfgruber, Ajda Novak, Erika Harnik, Mihaela Kralj, Tamara Šketa, Klara Zinrajh, vile plesalke od 3. do 9. razreda (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2009/2010)

Slika 8: Jezernik

Vir: Šolski arhiv

3.4.7. Don Juan – Iskrice ljubezni

V letošnjem šolskem letu smo v dramski skupini naše šole navdušeno pripravljali in izvedli popolnoma avtorsko predstavo Don Juan – Iskrice ljubezni. Zgodba o nesmrtnem liku velikega zapeljivca se je že dolgo sprehajala po naših mislih in rodila navdih za vsečno in aktualno mladinsko dramsko predlogo. Z originalno ji je skupno predvsem to, da Don Juan osvaja dekleta, sicer pa smo želeli z našo predstavo povzdignili predvsem ljubezen! V ospredje smo postavili dva lika, in sicer Don Juan de Romanika ter Don Juan de Realistika. Romantiko simbolizira klasičnost osvajanja in zapeljevanja, medtem ko Realistiko stavi na bahavost in moderne načine osvajanja. V tem sta jima v veliko pomoč Francesco ter Oliver, romantični italijanski frajer. Oboževana in osvojena dekleta so odlično zaigrale naše mlade igralke, ki so jasno izrazile dekliško ranljivost in tudi bojevitost. Predstavo je napisala in režirala učiteljica Barbara Rocek Bregar, ki je nastopajočim pomagala tudi s pevsкими točkami, koreografijo pa je prevzela Barbara Marčič. Ustvarjati gledališko predstavo na naši šoli je naravnost nebeško. Učenci, ki obiskujejo dramski krožek, so igranju in ustvarjanju popolnoma predani. Najbrž si nihče ne zna prav predstavljati, koliko ur preživimo skupaj, se predajamo vaji in zraven neskončno uživamo, ko sproščamo svoje energijo. Dramski krožek je velika ljubezen tistih učencev, ki so bili pripravljene popoldneve in sobote preživljati na vajah in z žarom stopiti na oder ter zaigrati predstavo. Lepo je biti del gledališkega vrtiljaka.

Nastopajoči: David Hartman, Urh Kraner, Tadej Dajčman, Oskar Čokl, Manja Švajger, Karolina Kosjek, Karin Ploskonka, Manja Komar., Ajda Novak, Kimberly Pečovnik, Tanja Golob, Karmen Potočan (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2010/2011)

Slika 9: Don Juan - Iskrice ljubezni

Vir: Šolski arhiv

3.4.8. Šmeksi ljubezen

In živeli so srečno do konca svojih dni. Tako se končajo pravljice. Kaj pa se dogaja potem? S tem vprašanjem se ukvarja dramska igra Šmeksi ljubezen, ki jo je letošnje šolsko leto uprizorila gledališka skupina Smrk-av-ci. Kraljična Pepelka in princeska Sneguljčica sta srečno poročeni dami, ki redno hodita na kavice. V kavarni se pogovarjata o svojih princih in zakonskem življenju, malo obrekujeta, predvsem pa pretresata čustva, ki vrti svet, torej ljubezen. Veliko ljubezenskih zgodb poznata, veliko parčkov, ki so tudi nam poznani, saj so ovekovečeni v literaturi. Apolon in Dafna, Narcis in Eho, Romeo in Julija, Urška in povodni mož ter grške boginje se s svojimi srčnimi zadevami predstavijo v kavarni Šmeksi ljubezen. Premiera igre je bila 7. februarja, dan pred praznikom slovenske kulture, z igro pa smo bili tudi na srečanju otroških skupin v Rušah. Dramsko besedilo je prispeval Darko Žerjav, režija je delo učiteljice Mateje Žerjav, z glasbenimi točkami se je ukvarjala učiteljica Jasmina Dobaj, s sceno in kostumi Irena Kosanič, koreografijo pa sta oblikovali učenki Ajda in Gaja Novak. Z igro smo nastopali tudi na srečanju gledaliških skupin v Rušah, prizor Povodni mož pa smo prevedli v angleščino in z *The Waterman* nastopili meseca oktobra v sklopu projekta Comenius.

Nastopajoči: Rebeka Šumer, Ajda Novak, Zala Wolfgruber, Viktorija Jeger, Matic Dolinšek, Maja Pisnik, Tina Razdevšek, Katja Jodl, Jan Brezočnik, Nika Haložan, Jana Verdnik, Nina Brglez, Nika Orož, Kaja Gradišnik, Alja Ribič, Gaja Novak, Tadej Bajgot, Veronika Jeger, Manja Potočnik, Rebeka Zafran, Kaja Vušič, Gal Vivat, Žan Črešnar, Matic Petrič, Tamara Šketa (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2012/2013)

Slika 10: Šmeksi ljubezen

Vir: Šolski arhiv

3.4.9. Gospod Volk in kozlički

Gospod volk je zabaven možakar, ki obožuje rock glasbo. Prepeva si pesmi Tomaža Domicelja, Belih vran, Beatlesov..., najljubša pa mu je pesem Pegasto dekle. Nekega dne dobi sila nenavadno nalogo – preleviti se mora v vlogo varuške. Sosega, gospa Kozel, mora nujno na službeni seminar, zato prosi šegavega gospoda Volka, če popazi na njeno nadobudno mladež. In zaplet je tu. Le kako se bo gospod Volk znašel v družbi sedmih najstnikov, ki ne vedo, kaj je gramofon? Odgovor vedo Smrk-av-ci, člani gledališke skupine OŠ Lovrenc na Pohorju, ki so se letos predstavili z igro *Gospod volk in kozlički*. Predstava je bila odigrana kar v šolski telovadnici, saj so Kulturni dom Jožeta Petruna obnavljali, z njo smo se predstavili v Rušah na srečanju otroških gledaliških skupin in še meseca maja na Trgu Leona Štuklja v sklopu Festivala mladih Maribor. Scenarij je napisal Darko Žerjav, režirala je učiteljica Mateja Žerjav, za sceno je poskrbela učiteljica Irena Kosanič, za tehnično podporo pa ponovno, kot že vrsto poprejšnjih let, Mirko Žvikart.

Nastopajoči: Viktorija Jeger, Alja Ribič, Jan Brezočnik, Jana Verdnik, Tadej Bajgot, Matic Dolinšek, Maja Pisnik, Gaja Novak, Sara Steinbacher, Kaja Vušič, Manja Potočnik, Veronika Jeger, Kaja Gradišnik (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2013/2014)

Slika 11: *Gospod Volk in kozlički*

Vir: Šolski arhiv

3.4.10. Mali Jezernik in Lovrenčki in Varuh poslednje vrtnice

Na OŠ Lovrenc na Pohorju že vrsto let deluje dramska skupina, ki se je letos razdelila na mlajše in starejše učence, saj smo gledališki navdušenci pripravili kar dve predstavi, obe sta avtorsko delo Darka Žerjava. Mali Smrk-av-ci so na novo preoblekli pravljico o Jezerniku, njihovi starejši kolegi pa so igrali o moči ljubezni in požrtvovalnosti. Z igrama smo igralce navduševali najprej na premieri, ki je bila 9. februarja v Kulturnem domu Jožeta Petruna, tam se je 27. marca odvijalo tudi območno srečanje gledaliških skupin. Sodelovali smo tudi na srečanju gledaliških skupin Z odra na oder, ki ga pripravlja OŠ Leona Štukelj, še posebej pa smo ponosni, da se je predstava Mali Jezernik uvrstila na regijsko srečanje v Pesnici. Mentorici in režiserki sta bili učiteljici Mateja Žerjav in Barbara Rocek Bregar.

Mali Jezernik in Lovrenčki

Iz varnega zavetja Lovrenških jezer pošljeta vodni mož Jezernik in njegova žena, gozdna vila, svojega edinega sina, Miho Jezernika, v šolo med ljudi. V srcu nosi ljubezen do narave in upanje v iskreno prijateljstvo. Bo ljudem znova vrnil vero v pravljice.

*Blisk, oblak in grom!
Vrnite se v gozdove,
tja, kjer je vaš dom!*

*Med temne smreke lezite,
tam čakajte moj glas,
v Lovrenc več ne sezite!*

Nastopajoči: Tomaž Kaiser, Mineja Petrun, Nejc Bezjak, Sara Steinbacher, Eneja Prapertnik, Jeremija Bernhard, Viktorija Ribič, Rok Kačič, Tim Gerželj, Rene Črešnar

Slika 12: Mali Jezernik in Lovrenčki

Vir: Šolski arhiv

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Varuh poslednje vrtnice

Tiranski kralj je z dežele pregnal sonce, ko je v hribih pokončal vrtnice. Ljudje živijo v strahu in bedi, vendar upanje budi mladi Varuh. Ali bo s svojo žrtvijo premagal temo?

*Je rekel prerok, da na tisti dan,
ki prvi je v poletje izklesan,
zali je zadnjo rožo mlada kri,
svetloba si temo spet pokori.*

Nastopajoči: Nina Bezjak, Sergeja Kotnik, Manja Potočnik, Jan Brezočnik, Rok Podlesnik, Aljaž Petek, Matic Dolinšek, Viktorija Jeger, Ana Steinbacher, Gaj Herman, Tadej Bajgot, Rebeka Šumer (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2014/2015)

Slika 13: Varuh poslednje vrtnice

Vir: Šolski arhiv

3.4.11. Krastača in Kaj mi je?

Tudi v šolskem letu 2015/2016 smo Smrk-av-ci pripravili dve igri, prvo, *Krastačo*, je napisal Darko Žerjav, drugo, *Kaj mi je?* pa je napisala osmošolka in članica Smrk-av-cev Eneja Prapertnik. Obe sta bili odigrani v Kulturnem domu Jožeta Petruna, *Krastača* ob slovenskem kulturnem prazniku, *Kaj mi je?* pa 8. aprila na dan druženja vseh generacij. Z obema smo se udeležili srečanja otroških gledaliških skupin v Rušah, *Krastačo* je selektorica uvrstila na regijsko tekmovanje, ki je potekalo pri nas, v Lovrencu na Pohorju, na koncu smo se veselili

srebrne plakete s Srečanja lutkovnih in otroških gledaliških skupin Slovenije 2016. *Krastačo* smo predstavili še na srečanju gledaliških skupin Z odra na oder in v Vetrinjskem dvorcu v sklopu prireditve Predstava nas zabava.

Krastača

Zgodba, ki se bo danes tukaj povedala, je zgodba mladega dekleta bolnega dekleta. Dekleta s shizofrenijo. Priznajte, da se o tej besedi ne počutite ravno dobro. Veste morda ste krivični. Shizofrenija je bolezen, kot vsaka druga. Povzročajo jo kemijska neravnovesja v naših možganih, danes jo uspešno zdravimo s sodobnimi, antipsihotičnimi zdravili in verjeli ali ne, za shizofrenijo lahko zboli prav vsak izmed nas. V Sloveniji je približno 20000 bolnikov s shizofrenijo. To pomeni enega izmed stotih Slovencev. Pomislite lahko sem jaz tisti eden, morda vaš sosed, morda celo vi. Toda ne bojte se. Glasovi, ki jih bolniki slišijo, njihovi strahovi, spremenjeno obnašanje ali popuščanje v šoli, so zgolj bolezenski znaki. Ozdravljivi. Naj bo predstava, ki se bo odbila pred vašimi očmi, poklon vsem neprepoznanim, nerazumljivim in zapostavljenim, nas vse pa naj spomni, da hočemo biti dobri ljudje. Dobri do vsakogar.

Nastopajoči: Mineja Petrun, Sara Steinbacher, Jasmina Jodl, Viktorija Ribič, Eneja Prapertnik, Jeremija Bernhard, Nina Bezjak, Tomaž Kaiser, Tim Gerželj, Blaž Karničnik, Sara Petrič, Vita Podlesnik, Nejc Ribič

Slika 14: Krastača

Vir: Šolski arhiv

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Kaj mi je?

Velikokrat se sprašujemo, kako je bilo hoditi v šolo v preteklosti in kako je obiskovati šolo danes. Naši igralci v igri predstavijo razliko med staro in novo šolo. V šolskem vsakdanu pa se splete ljubezen. Kako so jo doživljali nekoč in in kako jo danes? Kako izraziti čustva, ki jih je polno srce? Ali sem ravnal prav? Na to vprašanje nam skuša odgovoriti predstava.

Nastopajoči: Klara Steinbacher, Liza Naima Osmanović, Klara Perc, Veronika Mumel, Romana Breznik, Lara Zafran, Veronika Vaupotič Fornezzi, Brina Rakovnik, Gabrijela Ahej, Hana Zorec Kojc, Nino Brezočnik, Urban Kurnik, Gal Sušec, Vito Kirbiš, Sara Petrič, Vita Podlesnik (Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju, 2015/2016)

Slika 15: Kaj mi je?

Vir: Šolski arhiv

3.5. In oskarja dobi ... Oskar Kranjc

Oskar Kranjc je slovenski gledališki in filmski igralec, ki se je rodil 20. oktober 1987. Osnovno šolo je obiskoval v Lovrencu na Pohorju, srednješolsko izobrazbo pa si je pridobil na Škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška v Mariboru. Zaključil je študij na AGRFT, program dramska igra in umetniška beseda, širši javnosti pa je najbolj znan po vlogi policajca Mikija v humoristični televizijski nadaljevanki *Trdoglavci*. Živi v Lovrencu na Pohorju. Intervju je bil opravljen 16. februarja 2017.

1. Kdaj ste odkrili svojo nadarjenost? Ste kot otrok igrali na šolskih prireditvah oz. predstavah?

Ja, v bistvu je moja družina bolj kot ne umetniška, zato so najbrž za to krivi geni. Takrat, v osnovni šoli, sem sodeloval v lutkovnem gledališču, kasneje sicer ni bilo dramskega krožka, bilo je sicer tekmovanje Turizmu pomaga lastna glava, kjer smo pripravljali razne igre in raziskovalne naloge. Po končani osnovni šoli sem se vpisal v gimnazijo, kjer sem bil aktiven član dramskega krožka. In potem je bilo to, da sem spoznal, da želim biti igralec.

2. Kdaj ste prvič stali na odru? Se spominjate svojih občutkov ob prvih nastopih?

Prvič sem za večje občinstvo nastopal, ko sem bil v prvem ali drugem razredu. Občutkov pa se žal ne spomnim.

3. Kako ste se odločili za poklicno pot igralca? Ali so vašo odločitev spremljali kakšni dvomi?

Dvomov nisem imel, v bistvu sem si želel postati marsikaj, med drugim učitelj slovenščine in zgodovine, župnik, vse to bi bilo zelo kul, potem sem pa premišljeval, kaj bi bila tista stvar, ki bi lahko vse to združila in sem odkril, da je to igrilstvo. V igrilstvu si v bistvu lahko vse in tako sem se odločil.

4. Vemo, da se je na AGRFT sila težko prebiti. Ali je bila uspešna že vaša prva avdicija? S kakšnimi vtisi ste odšli z avdicije?

Vsi, ki mislimo, da smo talentirani, vse zvezde iz malih krajev, pridemo na kup in potem tam izberejo najboljše. Dejansko pa, če ni dovolj priprave, ne moreš biti sprejet. Jaz nisem bil sprejet takoj prvič, vedel pa sem, da to ni konec poti, ampak da se je treba za naslednje leto bolj potruditi. Drugo leto, ko sem delal t. i. priprave na AGRFT, sem potem bil sprejet.

5. Ali bi lahko na kratko očrtali življenje študenta na AGRFT; česa se z veseljem spominjate in na kaj bi najraje pozabili?

Hmm. Življenje študenta na AGRFT je, da ob osmih zjutraj si že na faksu in ob desetih zvečer greš iz faksa.

6. Kako pa zgleda delovni dan igralca?

Delovni dan igralca je zelo različen. Ko si zelo angažiran, je delovni dan igralca dopoldanska vaja, vmes greš domov, greš na kavo, na kosilo, prebiraš razno literaturo, ki se tiče takratnega dela. Potem greš na popoldansko vajo, do večerne vaje imaš pa vmes še kakšno predstavo ali drugo snemanje. Rekel bom, da je poklic igralca eden izmed najlepših, najboljših, najslajših kruhov.

7. Kako ste se spopadali s tremo?

Ločimo dve tremi, ena je zdrava, in tista druga, ki ni zdrava, tisto nezdravo zgubiš. Na akademiji te naučijo teh raznih oblik samokontrole, dihanja, joge ... Tista zdrava trema pa zmeraj ostane in jaz jo imam pred odrom, ko pa se pojavim na odru, ta trema zgine.

8. Kaj vam je bližje, gledališke deske ali filmski trak? Zakaj?

Definitivno so mi bližje gledališke deske, če pa finančno pogledamo, je filmski trak toliko bolj mamljiv.

9. V katerih gledaliških delih ste že igrali? Kateri dramski lik vam je najljubši in zakaj?

Največji frajer zahodnega sveta, *Plešasta pevka*, tam sem bil gospod Martin, to je tudi moja najljubša vloga, saj smo z njo šli na svetovni festival gledaliških šol v Peru, kjer smo dosegli odlične kritike. Potem sem igral še na raznih otroških predstavah.

10. Ste igrali v kakšni seriji ali filmu?

Najbolj znana serija so najbrž bili *Trdoglavci*, drugače pa imam že kakšnih pet filmov za sabo, ne glavne vloge, ampak stranske.

11. Se v Sloveniji oz. Lovrencu na Pohorju da preživeti s poklicem igralca?

V Sloveniji? Ja! Je pa tukaj temna plat, kako nas obravnava država. Prejšnji minister ali ministrica, je celo izjavila, da smo paraziti državnega proračuna. Kaj pa je to igranje? Ne zavedamo pa se, da brez kulture ne bi mogli biti samostojna država. Zelo težko je preživeti ta

boemski stil življenja, kot ga živimo. V Lovrencu na Pohorju pa imamo zelo nizko podobo kulture.

12. Menite, da bi kraj potreboval svojo gledališko skupino?

Absolutno. Glede na to, da imamo prenovljen kulturni dom in talente, ki bi si želeli igrati, ampak se tukaj v Lovrencu naredi tako, da se nič ne naredi. Vsi se tako strinjajo, da gledališko skupino moramo imeti, ko se pa skliče sestanek, da bi se ustanovila, pa ni nobenega.

13. Se morda spomnite kakšne gledališke skupine, ki je v kraju delovala v preteklosti?

V bistvu sem premlad, da bi se spomnil, je pa včasih bila aktivna skupina, kjer je igrala tudi moja babica. To je bilo takrat, ko ni bilo medijev in televizije in so se ljudje morali zamotiti. To je bil glavni dogodek poleg kolin in ličkanja koruze.

14. Kaj bi svetovali mladim gledališkim navdušencem? Ste si ogledali kakšno šolsko predstavo? Se vam zdi pomembno, da so v predmetnik osnovnih šol dali predmet umetnost, kjer lahko učenci izberejo tudi gledališče?

Gledam šolske predstave. Lanskoletna mislim, da je bila *Krastača*. Odlična predstava, medtem ko tista izpred dveh let ni bila najboljša. Da pa je umetnost, torej tudi gledališče predmet v šoli, pa je dvorezni meč, prav je, da mlade ozaveščamo o gledališču. Samo, kako lahko nekdo, ki ni tega študiral, uči, kaj gledališče je.

3.6. Izpod peresa Darka Žerjava

Darko Žerjav je rojen v Mariboru, in sicer 6. oktobra 1971. Po poklicu je gimnazijski maturant, zaposlen na Slovenskih železnicah, v Službi za vodenje prometa, svoj prosti čas pa namenja literarnemu ustvarjanju, piše predvsem odrska dela za otroke in mladino. Intervju je bil opravljen 3. februarja 2017.

1. Koliko časa že pišete dramska dela? Pišete tudi druga dela; poezijo, prozo, eseje?

Dramska dela pišem približno pet let. Po malem se ukvarjam tudi s poezijo in kratko prozo, a zaenkrat bolj sramežljivo.

2. Kakšno je vaše dojemanje dramskega besedila? Ali lahko polno zaživi, če nikoli ni postavljeno na oder in ga le beremo?

Dramsko besedilo resnično zaživi šele na odru, kjer mu igralci, režiserji in ostali sodelujoči pri nastajanju predstave vdahnejo dušo in življenje. Ne bom rekel, da je dramsko besedilo brez tega mrtva črka na papirju, a odrska uprizoritev je načeloma le njegov temeljni namen. Vsekakor dojemam dramsko besedilo kot temelj predstave, odrski ustvarjalci pa dodajo še veliko tistega, česar avtor besedila na papirju ne more ustvariti. Gre za vzajemno odvisnost; če je besedilo dobro, bodo tudi odrski izvajalci lažje izrazili svojo in piščevo umetnost, če je besedilo slabo, bodo vsemu trudu navkljub izzveneli neprepričljivo. Na drugi strani pa dramsko besedilo, če je zgolj brano, doživi čisto zasebno in vsakikrat drugačno uprizoritev v bralčevi domišljiji.

3. Kateri so vaši najljubši literarni ustvarjalci in zakaj? Kaj pa najljubši dramatik? Ali lahko izpostavite najljubši literarni/dramski lik?

Če sprašujeta po zvrsti, so mi pesniki nekoliko bližje kot pripovedniki in dramatiki. Posebej so mi pri srcu Puškin, Prešeren in Minatti ter Shakespeare v vlogi pisca sonetov. Med ustvarjalci proze sem zelo odprtih rok in posegam praktično po vseh zvrsteh, morda bi med naj knjigami in njih junaki lahko izpostavil Tolstojevo *Ano Karenino*, *Mojstra in Margareto* Bulgakova ter *Velikega Gatsbyja* F. S. Fitzgeralda. Pri dramatikih dileme ni – William Shakespeare, njegov lik Richarda Tretjega pa najboljši – izraz najljubši je zanj rahlo čuden – dramski lik. Zakaj ravno omenjeni avtorji in njih dela ali junaki? O teh razlogih, resnici na ljubo, redkokdaj posebej razmišljam. Najbrž gre za to, da so mi načini izražanja, pisanja, razmišljanja avtorjev blizu. Ko takole gledam, kar sem vama zapisal, ne morem mimo dejstva, da so omenjeni ustvarjalci, enako velja za njihove like, skoraj vsi precej kontroverzne in nekonvencionalne osebnosti. Prilagojenost za vsako ceno tudi meni zagotovo ni blizu. Gre torej tudi za neke vrste poistovetenje z avtorji in junaki, za občutenja, ki jih neko delo v bralcu, v tem primeru v meni, vzbudi. Bolj kot v delu prepoznam svoja občutenja in misli, bližje in ljubše mi je delo, junak ali avtor. Ne glede na vse zapisano, k nobenemu literarnem delu ne pristopam s predsodkom dobrega ali slabega. Vsaka zapisana beseda namreč zasluži spoštovanje.

4. Zakaj ste se sploh odločili, da boste pisali dramska dela?

V prvi vrsti iz veselja do pisanja. Drugi razlog je bolj praktičen: otroških in mladinskih odrskih del zelo primanjkuje in je to pač moj skromen prispevek tistim, ki imajo željo ukvarjati se z odrsko umetnostjo.

5. Kje dobite navdih?

Navdih je povsod okoli mene. V kakšnem bežnem dogodku, v človeku, ki ga srečam ali poznam, v prebrani knjigi. Eno od del so denimo navdihnile moje sanje. Kot je za Shakespearja ves svet oder, tako bi lahko v prenesenem pomenu rekel, da je zame ves svet navdih, če ga le hočem in zmorem prepoznati.

6. Kako dolgo pišete dramsko delo? Partljič je nekoč dejal, da je bridko komedijo *Moj ata, socialistični kulak* napisal v dvanajstih urah, v glavi pa jo je nosil že dolgo. Ali vi pišete besedilo v delih, ga popravljate oz. se pripravljate na pisanje?

Načeloma od samega, fizičnega začetka pisanja pa do zadnje pike ne mine prav veliko časa. Dva ali tri tedne, denimo. Včasih je ta čas pogojen še s službenimi in vsakodnevnimi obveznostmi. Toda ideja je v glavi precej dolgo. Ker me navdih lahko doleti kjerkoli in kadarkoli, traja veliko dlje, da možgani podrobneje premeljejo zgodbo, junake, sporočilo dela. Kajti med bežnim prebliskom, se pravi najbolj osnovno idejo, in končnim izdelkom je večno vprašanje, če je idejo sploh možno primerno preliti na papir. Ko je to vprašanje odgovorjeno, novorojeni junaki odrskega dela mnogokrat prevzamejo vajeti v svoje roke in me vodijo skozi delo. Včasih se mi zdi, da samo zapisujem njihove misli in besede. Bistveno svojih del ne popravljam, se pa nanje pripravim. Preberem, kar se mi zdi, da bi moral prebrati in se naučim, kar mislim, da bi moral znati, preden se lotim pisanja zares. Pri delu za mlade in z njimi tukaj ne sme biti prav nobenih nejasnosti.

7. Kaj menite o razmerju in pomembnosti komponent literarnega dela; torej spoznavne, estetske in etične? Ali po vašem mnenju katera prevlada? Je katera pomembnejša v delih, ki nastajajo za mladino?

Če katerakoli od komponent izostane neizražena, je nekaj narobe. Sam se trudim postaviti estetsko na prvo mesto. Vendar to ne pomeni, da sta ostali dve v podrejenem položaju. Gre bolj za to, da sta spoznavna in etična izraženi in primerno poudarjeni znotraj estetske. Pri delu za mladino je izredno pomembno, da so te komponente karseda uravnotežene. Mladi seveda v trenutku prepoznajo, kadar jim kdo želi »prodajati jajca« in so istočasno občutljivi in začutijo odpor, če dobijo občutek, da jim hoče nekdo soliti pamet.

8. Kako se sploh razlikujejo dramska dela, ki so namenjena otrokom, mladini in odraslim?

Moje mnenje je, da nekih razlik ne bi smeli iskati. Jasno je, da se dela za odrasle, otroke in mladino razlikujejo po ciljni publiku in odrskih umetnikih, ki jih izvajajo, kar seveda prinese

razlike v izvedbi, tematikah in sporočilnosti. A le do določene meje. Mladi žal danes vse prehitro odraščajo in zato so te razlike vedno bolj meglene. Saj, če dobro pomislite, še na videz tako pravljica otroška igrice nosi v sebi neko družbeno sporočilo, ki ga otroci, čeprav skozi pravljico, zaznajo in si ga zapomnijo. Na ustvarjalcih otroškega in mladinskega gledališča je, da pri svojem delu ohranjamo čim več otroškosti in mladostnosti, istočasno pa mora tovrstno odrsko delo za igralce in občinstvo predstavljati določen intelektualni dražljaj in izziv. S tem na eni strani pokažemo spoštovanje do njihovih sposobnosti, na drugi strani pa je to pravzaprav lastnost, ki se jo pripisuje »odraslemu« gledališču.

9. Kdo uprizarja vaša dela? Kakšni so občutki, ko vidite svoje delo uprizorjeno na odru?

Moja dela uprizarja dramska skupina Smrk-av-ci osnovne šole Lovrenc na Pohorju. Moji občutki so vedno lepi, poleg tega se vedno znova čudim, kaj vse znajo ustvarjalci predstave najti v mojem besedilu, da mu lahko dajo na odru nove razsežnosti. Šele takrat je dramsko delo vredno svojega imena.

10. Ali tudi igrate v kakšni svoji ali predstavi od koga drugega oz. bi želeli igrati?

Ne igram in zaenkrat ne čutim zato nobene želje.

11. So vaša dela bila že kdaj objavljena? Ste za kakšno delo prijeli nagrado? Če ste, kako ste dobili idejo za to predstavo in kaj ste hoteli z njo sporočiti?

Odrsko delo z naslovom *Šmeksi ljubezen in živeli so srečno do konca svojih dni* je bilo leta 2015 izbrano med pet najboljših novih odrskih del za mladino na natečaju JSKD in posledično izdano v knjigi *Šepetka*. Ideja je prišla po pogovoru s sestro, sporočilo dela pa je tisto najbolj staro: ljubezen je povsod, naj si bo uslišana ali ne, je pomembna, lepa in usodna.

12. Katero vaše delo se vam je najbolj vtisnilo v srce?

Pravijo, da ima mama vse svoje otroke enako rada, a vendarle ... Najbrž se mi je v srce najbolj vtisnila *Krastača*, zgodba o dekletu s shizofrenijo.

13. Imate raje komične predstave ali drame? Katere teme, mislite, pa so zanimive za današnjo mladino?

Osebno imam raje drame. Menim, da za mlade ni nezanimivih tem, z vsem se spopadejo in vse jih zanima, če pravilno pristopiš.

14. Ali obiskujete izvedbe predstav?

Vse izvedbe svojih predstav sem obiskal vsaj enkrat.

15. Že morda kujete novo predstavo oz. vas je pritegnila kakšna tema, motiv, za katero menite, da bi jo morali prelitati v dialog?

Nova predstava je v glavi oblikovana že nekaj časa in prve besede so tako rekoč na konici peresa. Motiv je tragična zgodba mladega dekleta, ujetega v mračni svet drog. Naj bo to dovolj.

3.7. Ave ... Gaj Herman

Gaj Herman je mladenič, dijak drugega letnika Srednje šole za gostinstvo in turizem Maribor, bivši učenec lovrenške osnovne šole in bivši Smrk-av-ec. Že v osnovni šoli je rad nastopal, se vživljal v vloge in igral gasilce, policiste ..., vsi njegovi šolski govorni nastopi so vedno bili predstave v malem. Še posebej pa ga je navdihnil lik Miklavža, ki ga je že večkrat predstavil sokrajanom. Intervju je bil opravljen 27. 1. 2017.

1. Koliko let ste obiskovali dramski krožek?

Uradno sem ga obiskoval samo eno leto, v devetem razredu. Takrat sem igral glavno vlogo, Marka v *Varuhu poslednje vrtnice*. Sem pa sodeloval tudi v dramski igri, ki smo jo priredili ob koncertu sošolca Reneja Črešnarja, izvrstnega harmonikarja, in sicer v šestem razredu.

2. Kako izberete igralce, ki bodo igrali v vaši predstavi?

Čisto enostavno! Dobri prijatelji, super igralci!

3. Kdaj ste napisali prvo predstavo?

Oktobra leta 2015.

4. Vemo, da uprizarjate igre v času miklavževanja. Zakaj vam je lik Miklavža tako všeč?

To se samega sebe velikokrat vprašam in potem ugotavljam, da jaz sem Miklavž v vseh pogledih, ne samo 5. oz. 6. decembra, ko je Miklavžev god, ampak čez celo leto! Sam ne morem biti nesramen, ne morem človeku ali živali storiti kaj slabega, rad pomagam, rad imam ljudi in to, da se oblečem 5. decembra v Miklavževa oblačila, je samo pika na i!

5. Kje uprizarjate svoje igre? Ali z njimi gostujete tudi izven domačega kraja?

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*, Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Prvo leto (2015) smo jo uprizorili v cerkvi, lani pa smo jo v Kulturnem domu Jožeta Petruna v Lovrencu na Pohorju. Ne, s predstavami ne gostujemo drugje, saj so predstave napisane prav za miklavževanje, zato je nemogoče, da bi na en dan uprizorili več predstav.

6. Koliko časa potrebujete za uprizoritev igre?

Vaje potekajo približno en mesec, predstava pa traja okoli 15 minut.

7. Kako se počutite, ko se vživite v drug lik?

Neopisljivo! Tako kot pravijo ljudje, ki se oblečejo v Kurenta, da je to nemogoče opisati, tako pravim jaz za svoj lik! Vendar je moj lik dosti bolj specifičen, saj potrebuješ veliko več, kot samo to, da imaš dovolj kondicije, da skačeš in preganjaš zimo, v liku Miklavž se mora videti dobrota, ljubezen, sreča, prijaznost.

8. Kako potekajo vaje?

Uh! Je to potrebno komentirati? Vaje so, sploh zame psihično, ne toliko fizično, zelo naporene. Igralci velikokrat ne znajo besedila ali punce iz takih ali drugačnih razlogov ne morejo priti na vaje. Drugače pa se imamo lušno, veliko je smeha, glasbe, pijače, hrane!

9. Kako poskrbite za reklamo?

Za reklamo največkrat poskrbijo organizatorji, torej Turistično društvo Lovrenc na Pohorju. Letos pa bomo tudi za reklamo verjetno poskrbeli kar sami!

3.8. Ves svet je oder, in vsi moške in žene zgolj igralci ... Kaj menijo Smrk-av-ci

Slaven rek smo si izposodili iz Shakespearjeve komedije *Kakor vam drago*, in če je ves svet oder, je ta oder tudi naša šola, vsi smo igralci ..., nekateri pa »gledališčimo«, ustvarjamo in uživamo.

3.8.1. Četrtošolci

Vesna Paulič: K dramskem krožku sem se vpisala, da bi lahko igrala v predstavah. Pri dramskem krožku mi je všeč, da se veliko naučimo in da smo lahko igralci. V življenju mi bo ta izkušnja pomagala, da ne bom imela več treme in bom lahko nastopala.

Lina Ribič: K dramskemu krožku sem se prijavila zato, ker si želim igrati in ker je bilo zanimivo, ko smo gledali prejšnje predstave. Predvsem rada nastopam in se vživim v drugo vlogo, rada vidim zadovoljne gledalce.

Anina Gorjup: Pri dramskem krožku mi je najbolj všeč to, da si lahko nekdo drug. To je tudi eden od razlogov, zakaj sem se pridružila gledališču. V prihodnosti mi bo krožek prišel prav, če se bom podala v igralske vode.

Neli Robnik: To, da se vživiš v drugo vlogo, je zelo super. Rada sem na odru in nastopam, zato sem se tudi pridružila dramskemu, pa tudi zato, da bom izgubila tremo. Igralske izkušnje mi bodo prav gotovo pomagale pri iskanju službe.

Lijana Krajnc: Zelo rada se oblačim v različne kostume, to pa je tudi razlog, da sem se pridružila dramskemu. Ni mi problem nastopati, sem pa se želela prepričati, koliko imam treme in kako jo premagam.

3.8.2. Petošolci

Klara Steinbacher: H gledališču sem se prijavila zato, ker igramo bolj resne igre, igramo dramatično in kar si lahko nekdo drug, ne pa samo ti. Prav tako mi je všeč, da se lahko družimo s starejšimi in gremo večkrat od pouka. Dramski mi bo koristil v življenju, da bom izgubila tremo pred ljudmi in se nekatere stvari lažje naučila na pamet.

Liza Naima Osmanovič: Jaz zelo rada govorim, spoznavam druge ljudi in nove stvari, zato sem tudi članica Smrk-av-cev. Prav tako mi je všeč, da lahko spoznavam starejše člane dramskega krožka in se družim z mojimi prijatelji. Pri vajah se veliko naučimo, zato mi bo v prihodnjem življenju to pomagalo.

Marija Goričan: K dramskemu sem se prijavila, da poizkusim nekaj novega, pa zanimivo mi je bilo, ko sem gledala vaje drugih članov krožka. Zelo mi je všeč, da imamo vaje v kulturnem domu, da sem lahko več časa s prijateljicami. Mislim, da sem se naučila, kako izgubiti tremo pred nastopanjem.

Alex Hren: Želim si preizkusiti nove stvari in dramski je ena izmed njih. Všeč mi je, da se učiš nekaj novega izven razreda in da igramo v kulturnem domu. Želim si premagati tremo in upam, da mi bo uspelo, zato je dramski koristen za življenje.

3.8.3. Šestošolci

Jan Pisnik: Gledališču sem se pridružil, ker je fajn in da bi dobil samozavest. Všeč mi je igra. V življenju pa mi bo ta izkušnja koristila pri premagovanju treme.

Črt Čelofiga: Prijavil sem se, ker rad igram in nastopam. Pri tem mi je všeč, da igramo in se hecamo. Koristilo mi bo, če si bom izbral poklic na tem področju.

Lenart Bernhard: Prijavil sem se, ker me je zanimalo, kaj tam delajo. Zelo mi je všeč, da se zabavamo in tudi to, da manjkamo od pouka. V življenju mi bo koristilo, da bom premagal tremo, če bom še kdaj nastopal.

Maksimiljan Urbanc: K dramskemu krožku sem se prijavil, da bi si povečal samozavest in bil bolj samostojen. Pri dramskem mi je všeč, da se zoperstaviš določenemu besedilu ali vlogi, ki jo igraš. Koristilo mi bo, da ne bom imel več treme pred nastopanjem.

Klara Perc: K dramskemu sem se prijavila, ker mi je všeč igranje. Všeč mi je, da se zabavamo in da imamo vloge. Koristilo mi bo pri povečanju samozavesti.

Veronika Mumel: Rada bi si povečala samozavest, zato sem se tudi prijavila k dramskemu krožku. Všeč mi je, da so igre, ki jih igramo, izjemne. Koristilo mi bo, da bom mogoče dobila kakšno zaposlitev v tej smeri.

Anja Monetti: Pri dramskem krožku mi je všeč, da nastopamo, prav tako bi si rada pridobila samozavest, zato sem se prijavila. Iz istega razloga mi bo koristilo v življenju, lahko pa bi postala tudi igralka.

Romana Breznik: Pri dramskem mi je všeč, da nastopamo. Ravno iz tega razloga sem se prijavila. V življenju pa mi bo koristilo, če bom želela postati igralka.

Lara Zafran: Želela sem premagati strah v sebi, zato sem se prijavila h gledališču. Všeč mi je, da se veliko smejimo in zabavamo. V življenju pa mi bo koristilo, da popolnoma premagam strah pred nastopanjem.

Karin Paulič: K dramskemu sem se prijavila, da ne bom imela več treme. Všeč so mi nastopi, rada pa bi postala igralka.

Ernesa Gumzar: K dramskemu krožku sem se prijavila, da ne bi več imela treme, všeč so mi nastopi, saj rada nastopam in pojem. V življenju pa bi mi koristilo pri izgubi treme, saj želim postati igralka.

3.8.4. Sedmošolci

Urban Kurnik: K dramskemu sem se prijavil, ker rad igram, sprva tega nisem vedel, ampak sem potem ugotovil, ko sem poskusil. Všeč mi je, kako igram. V prihodnosti me boste lahko videli v kakšnem filmu.

Nino Brezočnik: K dramskemu sem se prijavil, ker sem bil prostovoljno prisiljen, potem pa mi je postalo preprosto fajn. Všeč mi je, ker igramo. Lahko pa bom igral v kakšnem filmu.

Jošt Verdnik: K dramskemu sem se prijavil, ker so se moji prijatelji in smo se lahko več družili in mi je smešno. Všeč mi je, da lahko pokažeš sebe. Lahko pa bom nastopal na televiziji.

Maruša Šmid: Prijavila sem se, da bi premagala tremo, da bi igrala vlogo, ki v resnici ni moj karakter. Všeč mi je, da se družimo. Lahko bo igrala v kakšnem filmu.

Brina Rakovnik: Prijavila sem se k dramskemu, ker manjkaš pri pouku in ker je fajn igrati, mogoče pa bom kdaj lahko igrala v kakšni seriji.

Veronika Vaupotič Fornezzi: K dramskemu sem se prijavila, ker rada igram. V življenju mi bo koristilo pri izgubi treme.

3.8.5. Osmošolci

Maj Petrič: K dramskemu sem se prijavil, ker uživam v igranju, da bi se lahko preizkusil na odru in izgubil tremo. Pri dramskem so mi všeč moji soigralci, še posebej moja soigralka, všeč sta mi učiteljici in tekstopisec, ki je napisal zelo dobro besedilo. V življenju mi bo koristilo, če bom imel kakšno predstavitev, ne bom imel treme.

Teja Gornjak: K dramskemu sem se prijavila, ker so vsi govorili, da je zakon, da je fajn. In je res. Všeč mi je, da se z vsemi razumem, s soigralci ter z učiteljicama. Pomagalo mi bo, da bom izgubila tremo pred nastopanjem.

Mineja Petrun: Pri dramskem mi je všeč, da igramo, rada bi premagala tremo pred nastopanjem, prav tako sta mi všeč učiteljici. Zato sem se tudi prijavila.

Gal Sušec: Prijavil sem se k dramskemu, ker so tam skoraj vsi moji prijatelji in so rekli, da je fajn. Všeč sta mi učiteljici in scenariji, v življenju pa mi bo koristilo, da bom premagal tremo pred nastopanjem.

3.8.6. Devetošolci

Sara Steinbacher: K dramskemu krožku sem se prijavila, ker rada nastopam. Všeč mi je, da se vživiš v drugo osebo in takrat lahko pozabiš na svoje probleme. Dramski mi bo koristil, da bom znala interpretirati koga drugega, če bo kdaj naneslo na to.

Neža Golob: H gledališču sem se prijavila, ker sem prejšnja leta gledala izvedbe drugih iger in sem mislila, da bi bilo fajn to poskusiti. Všeč mi je, da se velikokrat zabavamo, v življenju mi bo koristilo, če bom morala kje nastopati.

Kevin Švajger: Moji prijatelji so se prijavili k dramskemu in sem poskusil še jaz. Kar mi je najbolj všeč pri novi izkušnji, je, da se veliko smejimo in imam odlične soigralce. Z vajo bom tudi izgubil tremo pred nastopanjem.

Jasmina Jodl: K dramskemu krožku sem se prijavila, ker se mi je zdelo zanimivo. Všeč so mi vaje in nastopi izven šole, kar mi bo tudi koristilo v življenju in pri tem, da se me bodo tako zapomnili na šoli.

Jeremija Bernhard: Dramski je zelo fajn, ker se dosti smejimo in zato sem se tudi prijavil. Všeč mi je, da manjkamo od pouka zaradi intenzivnih vaj. Koristilo mi bo pri odločitvi za vpis v srednjo šolo.

Eneja Prapertnik: Ne spomnim se ravno, zakaj sem se prijavila, a če bi se morala zdaj odločiti, je zagotovo razlog uživanje med igranjem in nastopanjem. Všeč mi je, da se vsi tako dobro razumemo in da si med seboj pomagamo tudi izven šole, da lahko pozabiš na svoje probleme v življenju in da se bolj zbližáš in spoznaš prijatelje. V življenju mi bo koristilo pri pridobivanju samozavesti in šolskega gledališča se bom spominjala vse življenje. To bodo najlepši spomini na osnovno šolo.

Viktorija Ribič: K dramskemu sem se prijavila, ker rada nastopam in mi je fajn, všeč sta mi učiteljici in kako potekajo vaje. V življenju mi bo koristilo pri izgubi treme in pridobivanju samozavesti.

3.8.7. Bivši Smrk-av-ci

Karin Ploskonka: Nastopi so bili okej. Tu pa tam je bila prisotna trema, ne glede na to, koliko smo vadili. Včasih je bilo naporno, zgodilo se je, da si kakšen stavek ponavljal in ponavljal, pa ti nikakor ni ostal v glavi, včasih smo vadili celo dopoldne oz. popoldne, ampak na koncu, ko

je bilo vsega konec, ko ti je množica zaploskala, ko si videl nasmeha na obrazu, ti ni bilo niti malo žal, da si vložil toliko truda. Vaje pa so bile najboljši del vsega. Tam si se zbližal z osebami, na katere pred tem sploh nisi pomislil. Smejali smo se v nedogled, sploh, ko se je kdo zmotil oz. zafrknil, dogajale so se najrazličnejše stvari, norčije, pa kljub temu smo se vsi imeli neizmerno fajn. Zelo velik oziroma največji del pa je prispevala učiteljica Barbara, ona je bila in še vedno je največji sonček. Ko sam v sebe nisi verjel, ko nisi bil prepričan, ali je prav, kaj počneš in govoriš, ko si imel tremo, ko si bil živčen, žalosten, slabe volje, je bila vedno ona, ki je to spremenila. Bila je kot neka mama pri dramskem krožku, vedno je skrbela za nas, nam vlivala upanje, nam pomagala in se posvetila vsakemu posebej. Ne smem pa pozabiti tudi na vse ostale, ki so pomagali pa predstavah in samih vajah, tudi brez njih predstava ne bi uspela. Da ne bom preveč dolgovezila, lahko samo rečem, da je bilo ultra mega super!

Jana Verdnik: Da si želim sodelovati v šolski dramski skupini, sem spoznala, ko smo s plesno skupino imeli majhen vložek v eni izmed predstav. Zaradi takratnega vzdušja in želje po nastopanju sem se dramski skupini pridružila takoj, ko je bilo to mogoče in nisem bila razočarana. V spominu mi je ostalo poimenovanje skupine, ko je vsak na listek napisal nekaj predlogov, izmed katerih smo izbrali Smrkce in temu kasneje dodali -av- ter dobili ime Smrk-av-ci. Predstave, ki smo jih pripravljali, so zahtevale kar nekaj vaj, ki so bile odlična priložnost za druženje izven učilnic, na njih pa je bilo vedno pozitivno vzdušje. Prav tako smo Smrk-av-ci nekajkrat nastopili izven domačega kraja, kar je bilo zelo zabavno.

Matic Petrič: Meni osebno je bila ena lepa izkušnja, polna smeha, veselja in radosti. Vsak posebej se je potrudil za svojo vlogo maksimalno, če odštejemo, da smo bili v obdobju pubertete. Še vedno se čudim, kako nam je uspelo vse speljati skozi, še bolj pa me čudijo živčki učiteljice Mateje. Malo smo potovali, malo smo izostajali od pouka, malo smo se smejali, naj mi nekdo pove, kaj lepšega lahko doživiš v osnovni šoli. Kot pika na i pa je bil vedno aplavz za naš poplačan trud.

Barbara Hriberšek: V mojem sodelovanju z dramsko skupino se še nismo imenovali Smrk-av-ci, ampak smo preprosto bili dramska skupina. Sodelovala sem samo eno leto, in sicer v glavni vlogi slovenske Doroteje v predstavi Čarovnik iz Oza. Tisto leto je bila predstava nekaj posebnega, saj smo igrali tako v slovenskem kot tudi v angleškem jeziku. Bilo je zelo fajn, spoznavali smo igranje in se v tem tudi zelo zabavali. To predstavo in pa seveda učiteljico Barbaro Rocek Bregar bom vedno imela v lepem spominu.

3.8.8. Mentorji

Mirko Žvikart, tehnična podpora: Z dramsko skupino Smrk-av-ci sodelujem že od leta 2008, torej približno deset let. Do sedaj sem sodeloval pri vsaki predstavi. Razlike med igrami seveda so bile, saj so nekateri odhajali, drugi prihajali, a na koncu je bilo vse dobro izpeljano. Tehnična podpora je pri predstavi zelo pomembna. Od tehničnega mojstra, lučkarja, režiserja, scenarista in seveda igralcev. Sodeloval sem pri vseh predstavah, vajah in moram reči, da vsaka čast za vse izpeljano. Pri vajah so napori, otroci so nagajivi in igrivi, vendar je skozi vaje do zaključnega produkta bilo vse okej. V družbi Smrk-av-cev se seveda pomladim, kar je super, a ne?

Učiteljica Monika Novak, mentorica angleških prizorov: Moji spomini na predstave so zelo lepi. Takrat smo imeli takšne fajn predstave, ki so bile učencem všeč. Spominjam se, da je ansambel bil zelo velik, torej je bilo veliko sodelujočih učencev. Smrk-av-ci so enkratna ekipa navihanih učencev, ki so zelo talentirani v igranju. Vsak se najde v svoji vlogi in jih je prava pesem videti na odru. Tudi sama sem sodelovala tri leta pri dramski skupini, nanjo imam zelo lepe spomine, ki jih ne bom pozabila.

Učiteljica Barbara Rocek Bregar, mentorica: Vaje so zmeraj zelo pestre, otroci so polni pričakovanj in ustvarjalnega navdiha, zaradi tega njihova igra in besedni izraz iz vaje v vajo rasteta. Vaje so zmeraj polne smeha, dobre volje, mladostne energije in razigranosti, je pa res, da moramo velikokrat mentorji poseči vmes, da se resno dela. Na vajah se sproščamo, skačemo, artikuliramo besede in uživamo. O Smrk-av-cih bi lahko povedala vse najboljše. Všeč mi je, da skupina iz leta v leto raste, da so plemeniti z mlajšimi člani, sicer pa se mi zdi, da Smrk-av-ci ustvarjajo tako pozitivno energijo, ne samo v igri in popolni predanosti delu, ampak tudi v medsebojni povezanosti. To me v bistvu najbolj osrečuje, da smo kot nekakšna smrkastična družina, ki sledi skupnemu cilju. V dramskem krožku sem že od leta 2004/2005, torej skoraj dvanajsto leto, s tem, da vmes nisem bila mentorica, ko sem bila na porodniškem dopustu.

Učiteljica Mateja Žerjav, mentorica: Dramski krožek je tisto, kar imam najraje na šoli. Rada poučujem slovenščino in tudi druge predmete, ampak gledališča ne vidim le kot službo, ampak nekaj za dušo in rada se družim z mladimi gledališčniki. Smrk-av-ci so še malo, kako bi rekla ..., pod nosom jim še kakšna svečka visi, ampak so kot Smrkci zelo modri, predani, z užitek nastopajo. Mislim, da je marsikomu življenje v šoli, ki zna biti za koga dolgočasno in stresno, lažje. Upam, da so Smrk-av-ci tisto, česar se bodo naši igralci spomnili, ko bodo imeli abrahama. Dramski skupini sem mentorica peto leto. Dve leti sem bila sama, ko je bila učiteljica

Barbara na porodniškem dopustu, zadnja tri leta pa sva mentorici skupaj z učiteljico Barbaro in tudi zaradi tega sodelovanja je biti del Smrk-av-cev tako lepo.

Marija Osvald Novak, ravnateljica: Mislim, da je za vsako šolo dobro, da najde svoja dobra področja. Ali ima zaposlene na ta način, da so dobri na naravoslovnem, športnem, umetnostnem in v tem primeru na kulturnem področju. Mislim pa, da se to spreminja z generacijami, saj prihajajo novi učenci z različnimi interesi. Za dramsko skupino sem vesela, da že tako dolgo deluje neprekinjeno. Sama poskušam podpirati mentorje, da bi lažje delali z učenci in da bi jim bilo to delo priznано kot pedagoške ure, tako da ni čisto na bazi prostovoljnih del. V drugi triadi je ta problem država uredila z uvedbo neobveznega izbirnega predmeta umetnost, katerega del je tudi gledališče. Gledališče ima veliko prijavljenih učencev, kar nekaj časa pa se je izvajalo v obliki krožka. Vsako leto sem ponosna, ko si ogledam predstavo; resnično se pišejo besedila, primerna za učence osnovne šole, v glavnem je tudi tematika taka, da jo igralci in gledalci razumejo. Imamo avtorja, ki piše samo za nas, če bi želeli imeti dramsko delo kakšnega slovenskega dramatika, bi morali imeti dovoljenje, da ga sploh lahko igramo. Imamo avtorska dela, kar je za našo šolo zelo pomembno.

Zdi se mi, da radi hodite k dramskemu krožku, mislim, da je tudi ime pravšnje. Če se ne motim, je bilo izbrano že pred leti in tisti učenci so se mi večkrat pohvalili, da so ponosni, ker so oni izbrali to ime. Skupina ohranja dobro ime in tradicijo, včasih se mi zdi, da je to kar garanje, treba je sodelovati, treba je upoštevati določena navodila in pravila. Vidi se, da se zelo trudite, potem ste odlični na odru, tako da vas vsi skupaj občudujemo.

Težko je od daleč gledati, če bi kaj spremenili. Ljudje smo taki in drugačni in se mi zdi, da se mentorici zelo trudita, da bi bile predstave blizu otrokom, da bi jih lažje igrali in da bi bila tematika in vsebina pisana na otroško kožo. Kaj bi jaz spremenila? Ne vem, mogoče, da bi kdaj spet poskusili z glasbeno-plesno predstavo kot pri Briljantini. Zdi se mi, da kadarkoli, ko zapojete in zaplešete, se doda neka živahnost, čeprav moram reči, da življenje ni samo ples in glasba, recimo tako kot lani, ko je bila predstava odločna.

Ne morem izpostaviti ene predstave, ki bi mi bila najljubša, ravno zaradi tega, ker so bile različne. Sem si pa vsako predstavo pogledala vsaj dvakrat, potem sem jo še bolj začutila, njeno vsebino in sporočilnost.

4. ZAKLJUČEK

Gledališče je umetnost, ki je v današnjem času velikokrat zapostavljeno, saj gremo raje v kino ali pred televizijski zaslon, kot pa v gledališče. Gledališče marsikdo jemlje le kot stavbo, kjer se odvijajo predstave in dramska dejavnost. V zgodovino slovenskega gledališča se je z zlatimi črkami zapisal Anton Tomaž Linhart, ki je napisal prvo posvetno dramsko delo v slovenščini – Županovo Micko. Zgodovina svetovnega in slovenskega gledališča močno vpliva na sedanost in kulturno raven v naši državi.

Raziskovanje zahteva, da najprej pregledaš literaturo, ki pa je zelo veliko, saj je gledališče širši pojem in je bilo treba preučiti le tista dela, ki se nanašajo na tematiko raziskovanja. Literaturo smo našli predvsem v knjigah, nekaj pa smo vzeli iz diplomske naloge o Jožetu Petrunu našega učitelja Borisa Kojca. Razlog za pisanje raziskovalne naloge na temo gledališča, predvsem našega, šolskega, je ta, da obe sodelujeva v šolski dramski skupini Smrk-av-ci. Mnenja sva, da je sodelovanje v dramski skupini nekaj najbolj »carskega«, kar se ti lahko dogodi v času obiskovanja osnovne šole. V Lovrencu na Pohorju imamo tudi profesionalnega igralca Oskarja Kranjca, ki si je vzel čas in nam približal življenje in poglede diplomiranega igralca. Ob raziskovanju literature smo uporabili tudi druge raziskovalne metode; pregledali smo šolsko kroniko in letopis, izvedli intervjuje s sedanjimi in bivšimi člani krožka, za mnenje o dramskem krožku smo povprašali mentorice, tehničnega sodelavca in tudi ravnateljico naše šole. V času raziskovanja smo se poglobili v posamezne predstave in iz letopisov povzeli kratke predstavitve šolskih iger. Zbrali smo besedila teh dramskih iger, fotografije in DVD-zapise, jih razvrstili in jim namenili poseben prostor v šolski knjižnici. Prav tako smo naredili intervju z Darkom Žerjavom, ki šolski dramski skupini piše dramska dela, izvedeli pa smo tudi, da je njegovo delo bilo objavljeno v *Šepetki*, ki jo je izdal JSKD Republike Slovenije. V Lovrencu imamo mladega nadobudnega tekstopisca, ki skrbi za kulturno prireditev Miklavževanje in piše predstave na to temo. Gaj Herman je pred začetki pisanja predstav obiskoval šolsko dramsko skupino. Poudariti je treba, da Smrk-av-ci že nekaj let pripravijo predstavo, posvečeno slovenskemu kulturnemu prazniku in Prešernu, ki je zelo, če ne najbolj, pomemben za slovensko umetnost in kulturo.

V raziskovalni nalogi smo si zastavili več hipotez.

H₁ V kraju ni dramske skupine, tudi v preteklosti je ni bilo, kraj je znan po glasbenikih.

H₁ lahko delno potrdimo, saj v kraju, razen naše, res ni aktivne dramske skupine, je pa bila v preteklosti. Bivša tajnica naše šole Irena Kušar nam je povedala, da je v Lovrencu bila dramska skupina, v kateri je tudi sama sodelovala. Povedala nam je, da so s predstavo gostovali tudi po drugih krajih. Žal je delovanje dramske skupine po prvi predstavi ugasnilo. Po drugi strani pa je res, da je kraj znan predvsem po glasbenikih, to nam potrdi že bežen ogled lovrenške spletne strani, kjer so nanizane glasbene zasedbe. Tudi častni občan Lovrenca na Pohorju in neumorni kulturni ustvarjalec, Jože Petrun, po katerem danes nosi ime krajevni kulturni dom, je v prvi vrsti bil glasbenik, njegove igre so bile glasbene.

H₂ Z gledališko ustvarjalnostjo so se na šoli vedno ukvarjali, vendar v manjši meri, le po drobcih.

H₂ lahko potrdimo, saj je po pregledu šolske kronike razvidno, da so se na šoli že dalj časa ukvarjali z gledališkim ustvarjanjem, predvsem v lutkovnih predstavah in kratkih skečih, mentorice so bile bivša učiteljica Hilda Ladinek, učiteljica Olga Kasjak (v sklopu tekmovanja Turizmu pomaga lastna glava) in učiteljica Tončka Javornik, ki še danes vodi lutkovni krožek. Od leta 2004 pa lahko govorimo o dramski skupini, igre so nastajale pod okriljem učiteljic Barbare Rocek Bregar, Monike Novak, Katje Koroša in Mateje Žerjav. Skupina si je leta 2012 nadela ime Smrk-av-ci, mlajši učenci sodelujejo v Malih Smrk-av-cih, trenutno skupino vodita Barbara Rocek Bregar in Mateja Žerjav.

H₃ Od ustanovitve je dramska skupina vsako leto uprizorila novo, avtorsko dramsko igro.

H₃ lahko ovržemo, saj leta 2006 in 2012 ni bilo samostojne dramske predstave, nekatere igre, npr. *Romeo in Julija*, *Čarovnik iz Oza*, *Briljantina*, so priredbe klasičnih del, priredila jih je učiteljica Barbara Rocek Bregar, druge pa so avtorske.

H₄ Profesionalnih gledaliških igralcev v našem kraju ni. Na gledališko ustvarjanje v kraju vplivajo amaterski navdušenci.

H₄ lahko delno potrdimo, saj smo ugotovili, da je v Lovrencu šolan igralec Oskar Kranjc, ki je igral več gledaliških in filmskih vlog, širši javnosti pa je najbolj znan po televizijski seriji *Trdoglavci*, kjer je igral policajja Mikija. Amaterskih navdušencev pa je v Lovrencu kar nekaj, med njimi je tudi šolska dramska skupina Smrk-av-ci, ki na različnih prireditvah uprizarjajo razne dramske igre.

H₅ Biti del dramske skupine ni samo biti kul, ampak pomeni tudi osebni napredek in zorenje, neizmeren razvoj ustvarjalnosti in tkanje močnih prijateljskih vezi.

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

H₅ lahko potrdimo, saj smo skozi izjave sedanjih in bivših članov skupine izvedeli marsikaj lepega. Lahko pa povemo tudi iz lastnih izkušenj, da je gledališko ustvarjanje nekaj najboljšega, kar se ti lahko zgodi v osnovni šoli. Dramska skupina je neke vrste odličen odskok v odraslo življenje, saj ti pomaga pri pridobivanju samozavesti, izgubi treme, sklepanju prijateljstev in seveda, da pozabiš na vsakodnevne skrbi.

5. VIRI IN LITERATURA

KNJIŽNI VIRI

Hartnoll P., *Kratka zgodovina gledališča*, Mestno gledališče ljubljansko, Ljubljana, 1989.

Kojc B., *Jožef Petrun – Življenje in delo*, diplomska naloga, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, Maribor, 2007.

Letopis OŠ Lovrenc na Pohorju od leta 2007 do leta 2016.

Lukan B., *Iščemo gledališče, Delovni zvezek za izbirni predmet gledališki klub*, Založba Aristej, Maribor, 2003.

Predan V., *Slovenska dramska gledališča*, Mestno gledališče ljubljansko, Ljubljana, 1996.

Šiker Š., *Častni občan občine Lovrenc na Pohorju – Jože Petrun*, Občina Lovrenc na Pohorju, Lovrenc na Pohorju, 2001.

Šmon M., *Portret Daretu Ulage, raziskovalna naloga*, Srednja zdravstvena šola Maribor, Maribor, 1999.

Šolska kronika OŠ Lovrenc na Pohorju od leta 1997 do 2017.

Vevar Š., *Slovenska gledališka pot*, DZS, Ljubljana, 1998.

ELEKTRONSKI VIRI

Gledališki terminološki slovar.

URL: <http://bos.zrc-sazu.si/c/term/gledaliski/> (zadnji dostop: 3. 2. 2017)

Občina Lovrenc na Pohorju.

URL: <http://www.lovrenc.si/> (zadnji dostop: 10. 2. 2017)

USTNI VIRI

Herman Gaj, dijak (27. 1. 2017)

Kranjc Oskar, profesionalni igralec (16. 2. 2017)

Kušar Irena, bivša amaterska igralka (15. 2. 2017)

Novak Monika, mentorica (1. 3. 2017)

Prapertnik, E., Ribič V., *400 IN 13 RAZLOGOV ZA IGRO*,
Raziskovalna naloga, OŠ Lovrenc na Pohorju, 2017.

Osvald Novak Marija, ravnateljica (1. 3. 2017)

Rocek Bregar Barbara, mentorica (1. 3. 2017)

Smrk-av-ci, sedanji in bivši člani dramske skupine (februar 2017)

Žerjav Darko, pisec dramskih besedil (3. 2. 2017)

Žerjav Mateja, mentorica (1. 3. 2017)

Žvikart Mirko, tehnična podpora (1. 3. 2017)

6. PRILOGE

Zbir dramskih besedil, filmskih zapisov in fotografij

Dokumenti so shranjeni v šolski knjižnici v posebnem razdelku, namenjenem šolskemu gledališču.

<i>NASLOV BESEDILA</i>	<i>AVTOR/REŽIJA</i>	<i>SLIKE</i>	<i>ZGOŠČENKE</i>
PREŠEREN JE BIL PREŠEREN MOŽ	B. Rocek Bregar	Šolski arhiv	/
ROMEO IN JULIJA	B. Rocek Bregar, M. Novak	Šolski arhiv	/
EVOLUCIJA	K. Koroša	Šolski arhiv	/
ČAROVNIK IZ OZA	B. Rocek Bregar, M. Novak	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
BRILJANTINA	B. Rocek Bregar, M. Novak	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
JEZERNIK	T. Partljič, režija: B. Rocek Bregar, M. Novak	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
DON JUAN ali ISKRICE LJUBEZNI	B. Rocek Bregar	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
ŠMEKSI LJUBEZEN	D. Žerjav režija: M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
GOSPOD VOLK IN KOZLIČKI	D. Žerjav Režija: M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
MALI JEZERNIK	D. Žerjav Režija: B. Rocek Bregar, M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
VARUH POSLEDNJE VRTNICE	D. Žerjav Režija: B. Rocek Bregar, M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
KRASTAČA	D. Žerjav Režija: B. Rocek Bregar, M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD + Foto Aljoša Šumer	Šolska produkcija + JSKD
KAJ MI JE?	E. Prapertnik, B. Rocek Bregar, M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD	Šolska produkcija + JSKD
ZANIKANE LJUBEZNI SLADKA KAZEN	D. Žerjav Režija: B. Rocek Bregar, M. Žerjav	Šolski arhiv + JSKD + Foto Aljoša Šumer	Šolska produkcija + JSKD